2021_11_511_540

നിരാകരണപത്രം

(Disclaimer)

പ്രാദേശികഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിൻറെ സഹായത്തോടെ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.റ്റി. ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിൻറെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ കേവലം വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. ഔദ്യോഗികവും പ്രായോഗികവുമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധി നിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിൻറെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

2021_11_511_540

[2021] 11 S.C.R. 511

ഡെയ്ൽ ഡിസൂസ.

v.

ഡെപ്യൂട്ടി ചീഫ് ലേബർ കമ്മീഷണർ (സി) വഴിയുള്ള ഇന്ത്യാ ഗവൺമെന്റും മറ്റൊരാളും

(ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ നമ്പർ 2021-ലെ 1319)

ഒക്ടോബർ 29, 2021

[ജസ്റ്റിസ് ആർ. സുഭാഷ് റെഡ്ഡി, ജസ്റ്റിസ് സഞ്ജീവ് ഖന്ന]

മിനിമം വേതന നിയമം, 1948: s.22A, s.22C(1) കൂടെ (2) - അപ്പീൽവാദി ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടറാണ്, ഈ കമ്പനി എ.ടി.എമ്മുകൾക്ക് സേവനം നൽകുന്നതിനായി മറ്റൊരു കമ്പനിയുമായി കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു - രണ്ടാമത്തെ കമ്പനി അവരുടെ എല്ലാ എ.ടി.എമ്മുകളുടെയും പരിപാലനത്തിനും അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കുമായി സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്കുമായി കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു - 1948-ലെ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കുന്നില്ലെന്ന് ആരോപിച്ച് ഒരു ലേബർ എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഓഫീസർ അപ്പീൽവാദിക്കും ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയുടെ തലവനും (പ്രതി നമ്പർ.2) നോട്ടീസ് നൽകി - എ.ടി.എമ്മുകൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുകയോ അവിടെ ജോലി ചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്ന് ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനി പ്രതികരിച്ചു - നിയമത്തിലെ s.22A പ്രകാരം അപ്പീൽവാദിക്കും ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയുടെ തലവനുമെതിരെ ക്രിമിനൽ പരാതികൾ ഫയൽ ചെയ്തു - ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയെ പരാതിയിൽ പ്രതിയായി ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നില്ല, കുറ്റവിചാരണയ്ക്കായി വിളിച്ചുവരുത്തിയിട്ടുമില്ല - അപ്പീൽവാദിയായ ഡയറക്ടർ s.482 CrPC ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു, അത് ഹൈക്കോടതി തള്ളി - അപ്പീലിൽ, വിധി: നിയമത്തിലെ s.22A 'മറ്റ് കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്കുള്ള ശിക്ഷയ്ക്കുള്ള പൊതു വ്യവസ്ഥ'യാണ്, അതിൽ "ഈ നിയമത്തിനോ, അതിനു കീഴിൽ ഉണ്ടാക്കിയ ഏതെങ്കിലും ചട്ടത്തിനോ ഉത്തരവിനോ വിരുദ്ധമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഏതൊരു തൊഴിലുടമയും, അത്തരം ലംഘനത്തിന് ഈ നിയമത്തിൽ മറ്റ് ശിക്ഷകളൊന്നും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, പിഴയോടെ ശിക്ഷിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്..."- s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1) അനുസരിച്ച്, ഒരു കമ്പനി കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ, കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് കമ്പനിയുടെ ചുമതലയും ഉത്തരവാദിത്തവുമുണ്ടായിരുന്ന ഓരോ വ്യക്തിയും, കമ്പനി തന്നെയും കുറ്റകൃത്യത്തിന് കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടും - ഇതിന്റെ അനിവാര്യമായ അർത്ഥം, ആവശ്യകതകൾ പാലിക്കാത്ത ഒരു വ്യക്തിക്ക് ഈ നിയമത്തിലെ s.22C(1) പ്രകാരം പകരക്കാരന്റെ ബാധ്യതയില്ല എന്നാണ് - ഒരു ഒഴിവാക്കലിന്റെ സ്വഭാവത്തിലുള്ള പരിമിതവ്യവസ്ഥ, ഉപവകുപ്പ് (1)

2021_11_511_540

പ്രകാരം ബാധ്യതയുള്ള ഒരു വ്യക്തി, കുറ്റം തന്റെ അറിവില്ലാതെയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അത് തടയാൻ താൻ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും പുലർത്തിയിരുന്നുവെന്നോ തെളിയിച്ചാൽ ശിക്ഷിക്കപ്പെടില്ലെന്ന് പറയുന്നു - പരിമിതവ്യവസ്ഥയുടെ പ്രയോജനം ലഭിക്കാനുള്ള ആവശ്യകതകൾ നിറവേറ്റുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം പ്രതിക്കാണ്, എന്നാൽ അത് നിയമത്തിലെ s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ ആവശ്യകതകൾ ആദ്യം സ്ഥാപിക്കാനുള്ള പ്രോസിക്യൂഷന്റെ പ്രാഥമിക ഉത്തരവാദിത്തത്തെ ഇല്ലാതാക്കുകയോ ഒഴിവാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല - ഉപവകുപ്പ് (2) അനുസരിച്ച്, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ എന്തെല്ലാം അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ഒരു കമ്പനി ഒരു കുറ്റം ചെയ്യുകയും, അത്തരം കുറ്റം കമ്പനിയുടെ ഏതെങ്കിലും ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ സമ്മതത്തോടെയോ ഒത്തുകളിയോടെയോ ആണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുണ്ടായ ഏതെങ്കിലും അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ, അത്തരം ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥനും ആ കുറ്റത്തിന് കുറ്റക്കാരനായി കണക്കാക്കപ്പെടുകയും അവർക്കെതിരെ നടപടിയെടുക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരാകുകയും ചെയ്യും - 'കമ്പനിയുടെ ചുമതലയുള്ള' (in-charge of the company) എന്നും 'കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള' (responsible to the company) എന്നുമുള്ള വാക്കുകൾ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന് പ്രധാനമാണ് - ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ അനുമാന ഫലം ബാധകമാക്കുന്നതിനും, ആ വ്യക്തിയെ നടപടികൾക്ക് വിധേയനാക്കുന്നതിനും, ആ സ്ഥാനം തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ ശിക്ഷിക്കുന്നതിനും ഈ ആവശ്യകത പാലിക്കപ്പെടണം - നിയമത്തിലെ s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2)-ന്റെ ആവശ്യകതകൾ ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ് - കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ ആ വ്യക്തിക്ക് കമ്പനിയുടെ ദൈനംദിന ബിസിനസിന്റെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണമില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ പോലും, ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ വ്യക്തിപരമായ പെരുമാറ്റം, പ്രവർത്തനപരമായ അല്ലെങ്കിൽ ഇടപാടുപരമായ പങ്ക് എന്നിവ കാരണം s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരം ബദൽബാധ്യത ഉണ്ടാകാം - ഒരു ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ സമ്മതം, ഒത്തുകളി, അല്ലെങ്കിൽ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് കുറ്റം സംഭവിച്ചതെങ്കിൽ ബദൽബാധ്യത ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നു - ഈ കേസിന്റെ വസ്തുതാപരമായ സാഹചര്യത്തിൽ, അപ്പീൽക്കാരൻ ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയുടെ ചുമതലക്കാരനും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവനുമായിരുന്നു എന്നതിന് യാതൊരു വാദങ്ങളോ പരാമർശങ്ങളോ ഇല്ലാത്തതിനാൽ, പരാതി നിയമത്തിലെ s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ നിർദ്ദേശം പാലിക്കുന്നില്ലെന്ന് വ്യക്തമാണ് - ഈ കേസിൽ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ ബാധകമാകില്ല. അത്, s.22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കപ്പെടുമ്പോൾ മാത്രം ബാധകമാവുകയും നിലവിൽ വരികയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ഒഴിവാക്കലാണ് - ഏതെങ്കിലും പ്രത്യേക പരാമർശത്തിന്റെ അഭാവത്തിൽ, ഈ

2021_11_511_540

കേസിൽ പ്രോസിക്യൂഷൻ നിയമത്തിലെ s.22C(2) നെ ആശ്രയിക്കുന്നില്ല, ആശ്രയിക്കാൻ കഴിയില്ല - അതിനാൽ, അപ്പീൽക്കാരനും രണ്ടാം പ്രതിക്കുമെതിരെ ആരംഭിച്ച നടപടികൾ റദ്ദാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ബാധ്യത: ബദൽബാധ്യത - ഒരു നിയമപരമായ വ്യക്തിയായതിനാൽ കമ്പനിയെ ജയിലിൽ അടയ്ക്കാൻ കഴിയില്ല, എന്നാൽ അതിന് പിഴ ചുമത്താൻ സാധിക്കും, അത് തന്നെ ഒരു ശിക്ഷയാണ് - ഓരോ ശിക്ഷയ്ക്കും പ്രതികൂല ഫലങ്ങളുണ്ട്, അതിനാൽ കമ്പനിക്കെതിരായ കുറ്റവിചാരണ നിർബന്ധമാണ് - മിനിമം വേതന നിയമം, 1948.

അപ്പീൽ അനുവദിച്ചുകൊണ്ട്, ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

1. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22 എ, അതായത് പരാമർശിക്കപ്പെട്ട വ്യവസ്ഥ, 'മറ്റ് കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്കുള്ള ശിക്ഷയ്ക്കുള്ള പൊതു വ്യവസ്ഥ'യാണ്. അതിൽ "*ഈ നിയമത്തിനോ, അതിനു കീഴിൽ ഉണ്ടാക്കിയ ഏതെങ്കിലും ചട്ടത്തിനോ ഉത്തരവിനോ വിരുദ്ധമായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഏതൊരു തൊഴിലുടമയും, അത്തരം ലംഘനത്തിന് ഈ നിയമത്തിൽ മറ്റ് ശിക്ഷകളൊന്നും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, അഞ്ഞൂറ് രൂപ വരെ പിഴ ചുമത്തി ശിക്ഷിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്*" എന്ന് പറയുന്നു. വകുപ്പ് 22 സി-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1) അനുസരിച്ച്, ഒരു കമ്പനി ഒരു കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ, കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് കമ്പനിയുടെ ചുമതലയും ഉത്തരവാദിത്തവുമുണ്ടായിരുന്ന ഓരോ വ്യക്തിയും, കമ്പനി തന്നെയും കുറ്റകൃത്യത്തിന് കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടും. ഇതിന്റെ അനിവാര്യമായ അർത്ഥം, ആവശ്യകതകൾ പാലിക്കാത്ത ഒരു വ്യക്തിക്ക് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22 സി(1) പ്രകാരം പകരക്കാരന്റെ ബാധ്യതയില്ല എന്നാണ്. ഒരു ഒഴിവാക്കലിന്റെ സ്വഭാവത്തിലുള്ള പരിമിതവ്യവസ്ഥ, ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരം ബാധ്യതയുള്ള ഒരു വ്യക്തി, കുറ്റം തന്റെ അറിവില്ലാതെയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അത് തടയാൻ താൻ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും പുലർത്തിയിരുന്നുവെന്നോ തെളിയിച്ചാൽ ശിക്ഷിക്കപ്പെടില്ലെന്ന് പറയുന്നു. പരിമിതവ്യവസ്ഥയുടെ പ്രയോജനം ലഭിക്കാനുള്ള ആവശ്യകതകൾ നിറവേറ്റുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം പ്രതിക്കാണ്, എന്നാൽ അത് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22 സി-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ ആവശ്യകതകൾ ആദ്യം സ്ഥാപിക്കാനുള്ള പ്രോസിക്യൂഷന്റെ പ്രാഥമിക ഉത്തരവാദിത്തത്തെ ഇല്ലാതാക്കുകയോ ഒഴിവാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22 സി-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരം പകരക്കാരന്റെ ബാധ്യതയുള്ള ഒരു വ്യക്തിക്ക് പ്രതിരോധം നൽകുന്നതിനാണ് പരിമിതവ്യവസ്ഥ. പരിമിതവ്യവസ്ഥ ഒരു ഒഴിവാക്കലായതിനാൽ, വകുപ്പ് 22 സി-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കാതെ കുറ്റവിചാരണ ആരംഭിക്കുന്നതിനുള്ള ന്യായീകരണമായോ അടിസ്ഥാനമായോ അതിനെ കാണാൻ കഴിയില്ല. ഒഴിവാക്കൽ തെളിയിക്കാനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം പ്രതിക്ക് നൽകുന്നുണ്ടെങ്കിലും, അത് പ്രധാന വ്യവസ്ഥയായ വകുപ്പ് 22 സി(1) പ്രകാരമുള്ള പ്രോസിക്യൂഷന്റെ ഉത്തരവാദിത്തത്തെ ഇല്ലാതാക്കുന്നില്ല. അത് പ്രോസിക്യൂഷന്റെ ചുമതലയായി

തന്നെ നിലനിൽക്കുന്നു, കേസെടുക്കപ്പെട്ട വ്യക്തിയുടേതല്ല. [ഖണ്ഡികകൾ 8, 10][521-ബി-സി; 522-സി-എഫ്; 523-ജി-എച്ച്; 524-എ]

എസ്.എം.എസ്. ഫാർമസ്യൂട്ടിക്കൽസ് ലിമിറ്റഡ് v. നീത ഭല്ലയും മറ്റൊരാളും (2005) 8 SCC 89 : [2005] 3 Suppl. SCR 371; *അനീത ഹാദ v. ഗോഡ്ഫാദർ ട്രാവൽസ് ആൻഡ് ടൂർസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ്* (2012) 5 SCC 661 : [2012] 5 SCR 503 - ആശ്രയിച്ചു.

2. ഉപവകുപ്പ് (2) അനുസരിച്ച്, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ എന്തെല്ലാം അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, ഒരു കമ്പനി നിയമപ്രകാരം ഒരു കുറ്റം ചെയ്യുകയും, അത്തരം കുറ്റം കമ്പനിയുടെ ഏതെങ്കിലും ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ സമ്മതത്തോടെയോ ഒത്തുകളിയോടെയോ ആണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ, അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള ഏതെങ്കിലും അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ, അത്തരം ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥനും ആ കുറ്റത്തിന് കുറ്റക്കാരനായി കണക്കാക്കപ്പെടുകയും അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരാകുകയും ചെയ്യും. കൂടുതൽ വിശദീകരിക്കാതെ തന്നെ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) വായിച്ചാൽ ഒരു കാര്യം വ്യക്തമാണ്: ഒരു വ്യക്തിയെ ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്ന നിലയിലുള്ള പദവി കാരണം മാത്രം വിചാരണ ചെയ്യാനോ ശിക്ഷിക്കാനോ കഴിയില്ല. മറിച്ച്, പ്രസ്തുത കുറ്റം അവരുടെ സമ്മതത്തോടെയോ ഒത്തുകളിയോടെയോ സംഭവിച്ചതാണെന്ന് അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്ന് തെളിയിക്കപ്പെടണം. വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരം ഈ തെളിയിക്കാനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം പ്രോസിക്യൂഷനാണ്, കേസെടുക്കപ്പെട്ട വ്യക്തിക്കല്ല. [ഖണ്ഡിക 11] [524-ബി-ഡി]

3. വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2)-ൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ പ്രകടമായി 'ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ കമ്പനിയുടെ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ' എന്ന പദം ബദൽബാധ്യതാ വ്യവസ്ഥയുടെ പരിധിയിൽ അവരെ കൊണ്ടുവരാൻ ഉപയോഗിക്കുന്നില്ല. എന്നിരുന്നാലും, കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസിന്റെ ചുമതലയും ഉത്തരവാദിത്തവും ഉണ്ടായിരുന്ന എല്ലാ വ്യക്തികളും അധിക ബാധ്യതക്ക് വിധേയരായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു. 'കമ്പനിയുടെ ചുമതലയുള്ള' (in-charge of the company) എന്നും 'കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള' (responsible to the company) എന്നുമുള്ള വാക്കുകൾ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന് നിർണായകമാണ്. ഈ ഉപവകുപ്പിന്റെ അനുമാന ഫലം ബാധകമാവാനും, ഒരാളെ നിയമനടപടികൾക്ക് വിധേയമാക്കാനും, ഈ നില തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ ശിക്ഷിക്കാനും ഈ ആവശ്യം നിർബന്ധമായും നിറവേറ്റേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 12] [524-E-F]

ഗിർധാരി ലാൽ ഗുപ്ത v. ഡി.എച്ച്. മേത്തയും മറ്റൊരാളും 1971 (3) SCC 189: [1971] 3 SCR 748 : [1971] 3 SCR 748; *കർണാടക സംസ്ഥാനം v. പ്രതാപ് ചന്ദും മറ്റുള്ളവരും* (1981) 2 SCC 335 : [1981] 3 SCR 200; *മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഡൽഹി v. പുരുഷോത്തം ദാസ് ത്ഗുൻത്ഗുൻവാലയും മറ്റുള്ളവരും* (1983) 1 SCC 9 : [1983] 1 SCR 895; *നാഷണൽ സ്മോൾ ഇൻഡസ്ട്രീസ് കോർപ്പറേഷൻ ലിമിറ്റഡ് v. ഹർമീത് സിംഗ് പൈന്തലും മറ്റൊരാളും* (2010) 3 SCC 330 : [2010] 2 SCR 805 – **ആശ്രയിച്ചു.**

മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഡൽഹി v. റാം കിഷൻ റോഹ്തഗിയും മറ്റുള്ളവരും 1983 (1) SCC 1 : [1983] 1 SCR 884 – **പരാമർശിച്ചു.**

4. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2)-ന്റെ ആവശ്യകതകൾ ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ്. കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ ഒരു വ്യക്തിക്ക് കമ്പനിയുടെ ദൈനംദിന ബിസിനസിന്റെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണമില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ പോലും, ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ വ്യക്തിപരമായ പെരുമാറ്റം, പ്രവർത്തനപരമായ അല്ലെങ്കിൽ ഇടപാടുപരമായ പങ്ക് എന്നിവ കാരണം വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരം ബദൽബാധ്യത ഉണ്ടാകാം. ഒരു ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ സമ്മതം, ഒത്തുകളി, അല്ലെങ്കിൽ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് കുറ്റം സംഭവിച്ചതെങ്കിൽ ബദൽബാധ്യത ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നു. [ഖണ്ഡിക 17] [529-C-D]

5. ഈ കേസിലെ വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, പരാതി, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ നിർദ്ദേശം പാലിക്കുന്നില്ലെന്ന് വ്യക്തമാണ്. കാരണം, മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച കേസുകളിൽ ഈ കോടതി വ്യാഖ്യാനിച്ചതുപോലെ, ഈ കോടതിക്ക് മുന്നിലുള്ള അപ്പീൽവാദി ഡബ്ല്യു.എസ്. കമ്പനിയുടെ ചുമതലക്കാരനും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവനുമായിരുന്നു എന്നതിന് യാതൊരു വാദങ്ങളോ പരാമർശങ്ങളോ ഇല്ല. ഈ കേസിൽ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ ബാധകമാകില്ല. അത്, വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കപ്പെടുമ്പോൾ മാത്രം ബാധകമാവുകയും നിലവിൽ വരികയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ഒഴിവാക്കലാണ്. ശ്രദ്ധേയമായി, ഏതെങ്കിലും പ്രത്യേക പരാമർശത്തിന്റെ അഭാവത്തിൽ, ഈ കേസിൽ പ്രോസിക്യൂഷൻ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C(2) നെ ആശ്രയിക്കുന്നില്ല, ആശ്രയിക്കാൻ കഴിയില്ല. [ഖണ്ഡിക 18] [529-E-G]

മദ്രാസ് സംസ്ഥാനം v. സി.വി. പരേഖും മറ്റൊരാളും (1970) 3 SCC 491; *ശരദ് കുമാർ സംഗി v. സംഗീത റാണെ* (2015) 12 SCC 781 : [2015] 2 SCR 145; *ഹിമാൻഷു v. ബി. ശിവമൂർത്തിയും മറ്റൊരാളും* (2019) 3 SCC 797 : [2019] 1 SCR 991 – **ആശ്രയിച്ചു.**

ഷിഓറത്താൻ അഗർവാളും മറ്റൊരാളും v. മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം (1984) 4 SCC 352 : [1985] 1 SCR 719; *അനിൽ ഹാഡ v. ഇന്ത്യൻ അക്രിലിക് ലിമിറ്റഡ്* (2000) 1 SCC 1 : [1999] 5

Suppl. SCR 6; *അനിൽ ഗുപ്ത v. സ്റ്റാർ ഇന്ത്യ പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡും മറ്റൊരാളും* (2014) 10 SCC 373 : [2014] 8 SCR 183; *ഹിന്ദുസ്ഥാൻ യൂണിലിവർ ലിമിറ്റഡ് v. മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം* (2020) 10 SCC 751 – പരാമർശിച്ചു.

6. ഒരു കമ്പനി ഒരു നിയമപരമായ വ്യക്തിയായതിനാൽ അതിനെ തടവിലാക്കാൻ കഴിയില്ല, എന്നാൽ പിഴ ചുമത്താൻ സാധിക്കും, അത് തന്നെ ഒരു ശിക്ഷയാണ്. ഓരോ ശിക്ഷയ്ക്കും പ്രതികൂല ഫലങ്ങളുണ്ട്, അതിനാൽ കമ്പനിക്കെതിരായ നിയമനടപടികൾ നിർബന്ധമാണ്. ഒരുപക്ഷേ, കമ്പനി നിലവിലില്ലാത്തപ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ നിയമപരമായ ഒരു തടസ്സം കാരണം കമ്പനിക്കെതിരെ കേസെടുക്കാൻ സാധിക്കാത്തപ്പോഴോ മാത്രമാണ് ഇതിന് അപവാദങ്ങൾ വരുന്നത്. എന്നിരുന്നാലും, അത്തരം അപവാദങ്ങൾ ഈ കേസിൽ അപ്രസക്തമാണ്. അതിനാൽ, ഈ കാരണംകൊണ്ടും നിലവിലെ പ്രോസിക്യൂഷൻ പരാജയപ്പെടും. [ഖണ്ഡിക 27] [536–D–E]

7. ചില നോട്ടീസുകൾ പ്രദർശിപ്പിക്കാത്തതും ചില രജിസ്റ്ററുകളും ഫോമുകളും 'പ്രവൃത്തി സ്ഥലത്ത്' സൂക്ഷിക്കാത്തതുമായ നിയമലംഘനങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ് പരാതിയിൽ പറയുന്നത്. കാരണം കാണിക്കൽ – സഹിതം – പാലിക്കൽ നോട്ടീസിന് നൽകിയ ഹ്രസ്വമായ മറുപടിയിൽ, തങ്ങളുടെ കമ്പനി എ.ടി.എം കൈകാര്യം ചെയ്യുകയോ അവിടെ ജോലി ചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്നും, എ.ടി.എം സൈറ്റ് അതത് ബാങ്കുകളാണ് കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതെന്നും, അതിനാൽ ആരോപിക്കപ്പെട്ട നിയമലംഘനങ്ങൾ തങ്ങൾക്ക് ബാധകമല്ലെന്നും കമ്പനി വ്യക്തമാക്കി. ഈ മറുപടി എങ്ങനെകൊണ്ട് അപര്യാപ്തമാണെന്നോ, അല്ലെങ്കിൽ സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്ക് ഓഫ് ഇന്ത്യയുടെ എ.ടി.എം സൈറ്റിൽ നിയമങ്ങൾ പാലിക്കേണ്ടതിന് കമ്പനിയുടെ തൊഴിലാളികളുടെ പ്രവർത്തനത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്തായിരുന്നുവെന്നോ പരാതിയിൽ പറയുന്നില്ല. ഈ കോടതി ഈ കേസിന്റെ മെറിറ്റിൽ വിധി പറയുന്നില്ല, എങ്കിലും ഈ കാര്യങ്ങളിൽ പരാതിക്ക് വ്യക്തതയില്ലെന്നും, നിയമനടപടികൾ ആരംഭിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് അധികാരികൾ ഈ വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലം പരിഗണിച്ചിരുന്നോ എന്നും ഈ കോടതി എടുത്തുപറയുന്നു. [ഖണ്ഡിക 28] [536–F–H; 537–A–B]

8. നിയമങ്ങൾ പാലിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്താൻ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള അധികാരികൾക്ക് പലപ്പോഴും നിയമലംഘനം തടയുന്നതിനും അനുസരണം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും കഠിനമായ, ശിക്ഷാനടപടികൾ ഉൾപ്പെടെ സ്വീകരിക്കാൻ അധികാരമുണ്ട്. ഈ നിയമം, തൊഴിലാളികൾക്ക് കുറഞ്ഞ വേതനം ലഭിക്കാനുള്ള അടിസ്ഥാനപരമായ അവകാശം സംരക്ഷിക്കുന്ന ഒരു പ്രയോജനകരമായ നിയമനിർമ്മാണമായതുകൊണ്ട്, ഈ നിയമത്തിലെ ചട്ടങ്ങൾ അനുസരിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയെക്കുറിച്ച് ഒരു തർക്കവുമുണ്ടാകില്ല. തൊഴിലാളികളെ അവരുടെ അവകാശങ്ങളെക്കുറിച്ച് ബോധവാന്മാരാക്കാനും, ഹാജരില്ലായ്മ, അധിക സമയത്തെ വേതനം, കിഴിവുകൾ തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളിൽ അനാവശ്യ തർക്കങ്ങളോ ആരോപണങ്ങളോ ഇല്ലാതെ

നിയമപ്രകാരം അവർക്ക് ലഭിക്കേണ്ട വേതനം കൃത്യമായി ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്താനും ഈ നിയമപുസ്തകം ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 29] [537–B–C]

ഡയറക്ടറേറ്റ് ഓഫ് റെവന്യൂയും മറ്റൊരാളും v. മുഹമ്മദ് നിസാർ ഹോലിയ 2008 (2) SCC 370 : [2007] 12 SCR 906 – പരാമർശിച്ചു.

9. ഏകദേശം എല്ലാ നിയമങ്ങളും നടപ്പാക്കാനും ശിക്ഷിക്കാനും പ്രവർത്തനപരമായ അധികാരം നൽകുന്നുണ്ട്. ഈ അധികാരം ഓരോ കേസിലും സ്ഥിരതയോടെ ഉപയോഗിക്കണം, എന്നാൽ ഓരോ കേസിലെയും വസ്തുതകൾക്കനുസരിച്ച് അതിനെ അനുരൂപപ്പെടുത്തുകയും വേണം. ഹിന്ദുസ്ഥാൻ സ്റ്റീൽ ലിമിറ്റഡ് കേസിലെ വിധി ഊന്നിപ്പറയുന്നത്, പ്രോസിക്യൂഷൻ ഏജൻസികളിൽ നിക്ഷിപ്തമായ വിവേചനാധികാരം, സാങ്കേതികവും നിസ്സാരവുമായ നിയമലംഘനങ്ങളിലും യഥാർത്ഥവും സത്യസന്ധവുമായ വിശ്വാസത്തിന്റെ കാര്യത്തിലും ചിന്താപൂർവ്വം പ്രവർത്തിക്കേണ്ട കടമയോട് ചേർന്നതാണെന്നാണ്. അതേസമയം, വഞ്ചനാപരമായതും കള്ളത്തരത്തിലുള്ളതുമായ പെരുമാറ്റങ്ങളിൽ ദൃഢമായി ശിക്ഷിക്കുകയും വേണം. ചിലപ്പോൾ, നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ വളരെ വിശദമായി എഴുതാറുണ്ട്. ഇത് ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയങ്ങളിലെ വൈവിധ്യങ്ങളും സങ്കീർണ്ണതകളും കാരണം നിയമത്തിന്റെ വ്യാപ്തി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനും, ഉപേക്ഷകൾ ഒഴിവാക്കുന്നതിനും, കൗശലങ്ങൾ തടയുന്നതിനും വേണ്ടിയാണ്. എന്നിരുന്നാലും, നിയമത്തിലെ ഒരു വ്യവസ്ഥയുടെ അർത്ഥം അമൂർത്തമായി നിർണ്ണയിക്കാനാവില്ല, മറിച്ച് ഒരു കേസിലെ പ്രസക്തമായ വസ്തുതകളിൽ അത് പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ മാത്രമേ അത് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കൂ. അതുകൊണ്ട്, അധികാരികൾക്ക് നൽകിയിട്ടുള്ള വിവേചനാധികാരം നീതിപൂർവ്വകമായും വിവേകത്തോടെയും ഉപയോഗിക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്, അതുവഴി തെറ്റിദ്ധാരണാജനകമോ, അപ്രതീക്ഷിതമോ, അല്ലെങ്കിൽ യുക്തിരഹിതമോ ആയ ഫലങ്ങൾ ഒഴിവാക്കാൻ സാധിക്കും. നിയമനിർമ്മാണത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യവും ലക്ഷ്യവും വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗിക്കുന്നതിന് വഴികാട്ടിയായിരിക്കണം. കാരണം, നിയമം നിർമ്മിച്ചവർ അസാധാരണമോ പ്രായോഗികമല്ലാത്തതോ ആയ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് അനുമാനിക്കപ്പെടുന്നു. നിയമം അനുസരിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തി, മനഃപൂർവമല്ലാതെ ഒരു വീഴ്ച വരുത്തിയാൽ, അയാളെ ലക്ഷ്യം വെച്ച് ശിക്ഷിക്കുക എന്നത് നിയമത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യമായിരിക്കരുത്. [ഖണ്ഡിക 30][538–C–F]

എം/എസ്. ഹിന്ദുസ്ഥാൻ സ്റ്റീൽ ലിമിറ്റഡ് v. ഒറീസ്സ സംസ്ഥാനം 1969 (2) SCC 627 : [1970] 1 SCR 753 – ആശ്രയിച്ചു.

10. ഒരു വ്യക്തിക്കെതിരായ ക്രിമിനൽ നടപടികൾ ആരംഭിക്കുന്നതിനും, വിചാരണയ്ക്കായി കോടതിയിൽ വിളിച്ചുവരുത്തുന്നതിനും ഗുരുതരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങളുണ്ട്. ഇത് സാമ്പത്തിക നഷ്ടം മുതൽ സമൂഹത്തിൽ അപമാനത്തിനും മാനഹാനിക്കും വരെ കാരണമാകും. കൂടാതെ, പ്രതിരോധം

തയ്യാറാക്കാൻ സമയവും പ്രയത്നവും ചെലവഴിക്കേണ്ടിവരികയും, അനിശ്ചിതമായ ഒരു കാലഘട്ടത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഉത്കണ്ഠ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ക്രിമിനൽ നിയമം കേവലം സംശയത്തിന്റെ പേരിലോ, നിയമലംഘനം സംശയകരമായിരിക്കുമ്പോഴോ, മതിയായ അന്വേഷണമില്ലാതെയോ സാധാരണ നടപടിയായി ആരംഭിക്കാൻ പാടില്ല. വസ്തുതകൾ ശരിയായി മനസ്സിലാക്കി ഉത്തരവാദിത്തത്തോടെ മുന്നോട്ട് പോകേണ്ടത് ഒരു പബ്ലിക് ഓഫീസറുടെ കടമയും ഉത്തരവാദിത്തവുമാണ്. നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളെക്കുറിച്ച് ശരിയായ ധാരണയില്ലാതെയും അവ എങ്ങനെ പ്രയോഗിക്കണം എന്നതിനെക്കുറിച്ച് പൂർണ്ണമായ അറിവില്ലാതെയുമുള്ള നിയമനടപടികൾ ഒരു നിരപരാധിയെ വിചാരണ ചെയ്യുന്നതിലേക്ക് നയിച്ചേക്കാം. [ഖണ്ഡിക 31] [538-G; 539-A-B]

11. കൂടാതെ, കോടതിയുടെ കടമ, യാന്ത്രികമായും പതിവ് രീതിയിലും പ്രതികൾക്ക് സമൻസ് അയക്കാതിരിക്കുക എന്നതാണ്. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ, 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടത്തിലെ അധ്യായം XV-ൽ ഒരു വിശദമായ നടപടിക്രമം രൂപപ്പെടുത്തിയതിന്റെ മുഴുവൻ ലക്ഷ്യവും പരാജയപ്പെടും. 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടത്തിലെ വകുപ്പ് 200-ന്റെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം, ഒരു പൊതുസേവകൻ തന്റെ ഔദ്യോഗിക ചുമതലകൾ നിർവഹിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഒരു സ്വകാര്യ പരാതി ഫയൽ ചെയ്യുമ്പോൾ, സമൻസ് അയക്കുന്നതിന് മുമ്പുള്ള തെളിവുകൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിച്ചേക്കാം. എന്നിരുന്നാലും, ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട ആരോപണങ്ങളുടെയും തെളിവുകളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ, കേസെടുക്കുന്നതിനും പ്രതിയെ വിളിച്ചുവരുത്തുന്നതിനും മതിയായ തെളിവുകൾ പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ ഉണ്ടോ എന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം മനസ്സിലാക്കേണ്ടത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കടമയാണ്. [ഖണ്ഡിക 32] [539-സി-ഡി]

നാഷണൽ സ്മോൾ ഇൻഡസ്ട്രീസ് കോർപ്പറേഷൻ ലിമിറ്റഡ് v. സ്റ്റേറ്റ് (NCT ഓഫ് ഡൽഹി)യും മറ്റുള്ളവരും (2009) 1 SCC 407 : [2008] 16 SCR 83 - ആശ്രയിച്ചു.

12. വിചാരണയ്ക്കായി സമൻസ് അയക്കുന്ന പ്രക്രിയ, നിയമപരമായ സാധുതയും വ്യവസ്ഥാപിതത്വവും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരു നിയമനടപടിയാണ്. [ഖണ്ഡിക 32][539-H]

കേസ് നിയമ സൂചിക

[2005] 3 Suppl. SCR 371	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 10
[2012] 5 SCR 503	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 10
[1971] 3 SCR 748	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 12
[1981] 3 SCR 200	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 13
[1983] 1 SCR 884	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 14
[1983] 1 SCR 895	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 15
[2010] 2 SCR 805	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 16

2021_11_511_540

(1970) 3 SCC 491	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 19
[1985] 1 SCR 719	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 20
[1999] 5 Suppl. SCR 6	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 21
[2012] 5 SCR 503	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 22
[2014] 8 SCR 183	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 23
[2015] 2 SCR 145	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 24
[2019] 1 SCR 991	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 25
(2020) 10 SCC 751	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 26
[2007] 12 SCR 906	പരാമർശിച്ചു	ഖണ്ഡിക 30
[1970] 1 SCR 753	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 30
[2008] 16 SCR 83	ആശ്രയിച്ചു	ഖണ്ഡിക 32

ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ അധികാരികത: ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ നമ്പർ 2021-ലെ 1319.

മധ്യപ്രദേശ് ഹൈക്കോടതിയിലെ ജബൽപൂരിൽ, 2020 ജനുവരി 20-ന് M.Cr.C. നമ്പർ 846/2016-ൽ പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നും ഉത്തരവിൽ നിന്നും.

അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായവർ: ശ്രീ. സിദ്ധാർത്ഥ് ലൂത്ര (മുതിർന്ന അഭിഭാഷകൻ), ശ്രീ. സംഷെർ ഗരുഡ്, ശ്രീ. സന്ദീപ് സുധാകർ ദേശ്മുഖ്, കുമാരി ശുഭാംഗി ജെയിൻ, ശ്രീ. പങ്കജ് സിംഗാൾ (അഭിഭാഷകർ)

എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായവർ: ശ്രീ. വിക്രംജിത് ബാനർജി (എ.എസ്.ജി), ശ്രീ. സുഭ്രൻഷു പാധി, ശ്രീ. പി. വി. യോഗേശ്വരൻ, ശ്രീ. അംരീഷ് കുമാർ (അഭിഭാഷകർ)

കോടതിവിധി പുറപ്പെടുവിച്ചത്:

ജസ്റ്റിസ് സഞ്ജീവ് ഖന്ന

1. അനുമതി അനുവദിച്ചു

2. അപ്പീൽവാദിയായ ഡെയ്ൽ ഡിസൂസ, M/s. റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് എന്ന കമ്പനിയുടെ (ഇനിമുതൽ 'കമ്പനി' എന്ന് പറയുന്നു) ഒരു ഡയറക്ടറാണ്. 2009-ൽ, ഈ കമ്പനി M/s. എൻ സി ആർ കോർപ്പറേഷൻ ഇന്ത്യ പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് എന്ന കമ്പനിയുമായി "ഓട്ടോമേറ്റഡ് ടെല്ലർ മെഷീനുകളുടെ സേവനത്തിനും പണവിതരണത്തിനും വേണ്ടിയുള്ള കരാർ" എന്ന പേരിൽ ഒരു കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടു. എൻ സി ആർ കോർപ്പറേഷൻ ഇന്ത്യ പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് നേരത്തെ തന്നെ

സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്ക് ഓഫ് ഇന്ത്യയുടെ എ.ടി.എമ്മുകളുടെ പരിപാലനത്തിനും അറ്റകുറ്റപ്പണികൾക്കുമായി സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്ക് ഓഫ് ഇന്ത്യയുമായി ഒരു കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു. 2014 ഫെബ്രുവരി 19-ന്, ലേബർ എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഓഫീസർ (സെൻട്രൽ), മധ്യപ്രദേശിലെ സാഗറിലുള്ള സിവിൽ ലൈൻസ്, എ.എസ്.ടി. കോമൽ ചന്ദ് പെട്രോൾ പമ്പിലുള്ള സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്ക് ഓഫ് ഇന്ത്യയുടെ എ.ടി.എം. (ഇനിമുതൽ 'എ.ടി.എം.' എന്ന് പറയുന്നു) പരിശോധിച്ചു. 2014 മാർച്ച് 6-ന്, ലേബർ എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഓഫീസർ (സെൻട്രൽ) അപ്പീൽവാദിക്കും M/s. റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡിന്റെ മധ്യപ്രദേശ് മേധാവിയായ വിനോദ് സിംഗിനും ഒരു നോട്ടീസ് നൽകി. മിനിമം വേതന നിയമം, 1948-ലെയും (ചുരുക്കത്തിൽ, 'നിയമം') മിനിമം വേതന (സെൻട്രൽ) ചട്ടങ്ങൾ, 1950-ലെയും (ചുരുക്കത്തിൽ, 'ചട്ടങ്ങൾ') വ്യവസ്ഥകൾ എ.ടി.എമ്മിൽ പാലിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് നോട്ടീസിൽ ആരോപിച്ചിരുന്നു. 2014 ഏപ്രിൽ 2-ന്, തങ്ങൾ എ.ടി.എം. കൈകാര്യം ചെയ്യുകയോ അവിടെ ജോലി ചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്ന് കമ്പനി മറുപടി നൽകി. നാല് മാസത്തിന് ശേഷം, 2014 ഓഗസ്റ്റ് 8-ന്, ലേബർ എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഓഫീസർ (സെൻട്രൽ) ഒരു കത്ത് വഴി അപ്പീൽവാദിയോടും വിനോദ് സിംഗിനോടും 2014 ഓഗസ്റ്റ് 14-ന് കോടതിയിൽ ഹാജരാകാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. 2014 ഓഗസ്റ്റ് 14-ന്, ലേബർ എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഓഫീസർ (സെൻട്രൽ) സാഗറിലെ ചീഫ് ജുഡീഷ്യൽ മജിസ്ട്രേറ്റ് കോടതിയിൽ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22 എ പ്രകാരം ഒരു ക്രിമിനൽ പരാതി ഫയൽ ചെയ്തു. പരാതിയുടെ ഉള്ളടക്കം ഈ കോടതി പിന്നീട് പരിശോധിക്കുന്നതാണ്.

3. പരാതി സമർപ്പിച്ച ദിവസം, അതായത് 2014 ഓഗസ്റ്റ് 14-ന്, മധ്യപ്രദേശിലെ സാഗറിലുള്ള ജുഡീഷ്യൽ മജിസ്ട്രേറ്റ്, ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്, കുറ്റം നടപടിക്ക് എടുക്കുകയും ക്രിമിനൽ കേസ് നമ്പർ 3398/2014-ൽ അപ്പീൽവാദിക്കും വിനോദ് സിംഗിനുമെതിരെ ജാമ്യം ലഭിക്കാവുന്ന വാറന്റ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. 2015 ഓഗസ്റ്റ് 1-ന്, കമ്പനി, 2014 മാർച്ച് 6-ലെ നോട്ടീസിലെ ഉള്ളടക്കങ്ങളെ നിഷേധിച്ചുകൊണ്ട്, മധ്യപ്രദേശിലെ ജബൽപൂരിലുള്ള മർഹാത്തലിലെ ഡെപ്യൂട്ടി ചീഫ് ലേബർ കമ്മീഷണർ (സെൻട്രലിന്) വിശദമായ ഒരു നിവേദനം സമർപ്പിച്ചു.

4. അതിനുശേഷം, 2015 ഓഗസ്റ്റ് 1-ന്, അപ്പീൽവാദി, ക്രിമിനൽ കേസ് നമ്പർ 3398/2014-ലെ പരാതി റദ്ദാക്കണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ട്, ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടം, 1973 (CrPC) (ചുരുക്കത്തിൽ, 'ചട്ടം') -ലെ വകുപ്പ് 482 പ്രകാരം, മധ്യപ്രദേശ് ഹൈക്കോടതിയുടെ ജബൽപൂരിലെ പ്രിൻസിപ്പൽ സീറ്റിൽ M.Cr.C. നമ്പർ 846/2016 എന്ന ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു. M.Cr.C. നമ്പർ 846/2016-ൽ 2020 ജനുവരി 20-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച അപവദിത ഉത്തരവിൽ, ഈ ഹർജിയിൽ മെറിറ്റ് ഇല്ലെന്ന് ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഹൈക്കോടതി തള്ളി. അതിനെ തുടർന്നാണ് നിലവിലെ ഈ അപ്പീൽ.

5. വിഷയമായ പരാതി രേഖാമൂലം പരിശോധിച്ചപ്പോൾ, രണ്ട് വ്യക്തികളെയാണ് പ്രതികളായി ചേർത്തിട്ടുള്ളതെന്ന് ഈ കോടതി ശ്രദ്ധിക്കുന്നു: (i) ഡെയ്ൽ ഡിസൂസ - ഈ കോടതിയുടെ മുന്നിലുള്ള

അപ്പീൽവാദി. പരാതിയുടെ കോസ്-ടൈറ്റിൽ അനുസരിച്ച് ഇദ്ദേഹം M/s. റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡിന്റെ ഡയറക്ടറും മഹാരാഷ്ട്രയിലെ മുംബൈയിലുള്ള റൈറ്റർ ഹൗസിൽ താമസിക്കുന്ന ആളുമാണ്. (ii) വിനോദ് സിംഗ് - ഇദ്ദേഹം M/s. റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡിന്റെ മധ്യപ്രദേശ് മേധാവിയും മധ്യപ്രദേശിലെ ഭോപ്പാലിൽ താമസിക്കുന്ന ആളുമാണ്. ഈ പരാതിയിൽ കമ്പനിയെ പ്രതിയായി ചേർത്തിട്ടില്ല, വിചാരണയ്ക്കായി സമൻസ് അയച്ചിട്ടുമില്ല.

6. പരാതിയിൽ, രണ്ട് പ്രതികളെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് ഖണ്ഡിക 3-ൽ ഇപ്രകാരം പ്രസ്താവിക്കുന്നു:

> "(3) പ്രതികളായ വ്യക്തികൾ കരാറുകാരാണ്. തൊഴിലാളികളെ ഉപയോഗിച്ച് പണം നിറയ്ക്കുന്നതിന്റെ യും പണത്തിന്റെ സുരക്ഷയുടെയും ജോലി ചെയ്യിച്ചിരുന്നത് ഇവരാണ്. കൂടാതെ, പ്രസ്തുത നിയമപ്രകാരം, മേൽപ്പറഞ്ഞ ജോലിക്ക് നിയമിച്ചിട്ടുള്ള തൊഴിലാളികളുടെ നിയമനത്തിനും വേതനം നൽകുന്നതിനും ഇവർ ഉത്തരവാദികളാണ്. മിനിമം വേതന നിയമം, 1948-ലെ ഭാഗം 2 (ഇ) പ്രകാരം ഇവർ 'തൊഴിലുടമ'യാണ്."
>
> പരാതിയിൽ ഇതും ആരോപിക്കുന്നു:
>
> "(4) മേൽപ്പറഞ്ഞ തൊഴിലുടമയുടെ ജോലി, ഇന്ത്യാ ഗവൺമെന്റിന്റെ 2009 മെയ് 20-ലെ S.O. നമ്പർ 1284 (E) വിജ്ഞാപനപ്രകാരം നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നു. കൂടാതെ, മിനിമം വേതന നിയമം, 1948-ലെയും മിനിമം വേതന (സെൻട്രൽ) ചട്ടങ്ങൾ, 1950-ലെയും ഷെഡ്യൂൾഡ് തൊഴിലുടമയാണ് ഇവർ."

7. പരാതിയിൽ പറയുന്നതനുസരിച്ച്, 2014 ഫെബ്രുവരി 19-ലെ പരിശോധനയിൽ Rules 21(4), 22, 25(2), 26(1), 26(5) എന്നീ ചട്ടങ്ങൾ ലംഘിച്ചതായി കണ്ടെത്തി. ഇതിന്റെ കാരണം, പിഴ രജിസ്റ്റർ ഫാറം-1, രജിസ്റ്റർ ഫാറം-2, മിനിമം വേതനത്തെക്കുറിച്ചുള്ള നോട്ടീസ്, ചട്ടങ്ങൾ, നിയമത്തിന്റെ സംക്ഷിപ്തരൂപം, ഇൻസ്പെക്ടർമാരുടെ പേരും വിലാസവും ഹിന്ദിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും ജോലി സ്ഥലത്ത് പ്രദർശിപ്പിക്കാതിരിക്കുക, ഓവർടൈം രജിസ്റ്റർ, വേതനം നൽകിയതിന്റെ രജിസ്റ്റർ, അറ്റൻഡൻസ് രജിസ്റ്റർ എന്നിവ ജോലി സ്ഥലത്തോ അടുത്തുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലോ സൂക്ഷിക്കാതിരിക്കുകയോ പ്രദർശിപ്പിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്തതാണ്.

8. നിയമത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ള, ചുമത്തിയിരിക്കുന്ന വകുപ്പ് 22A എന്നത് 'മറ്റ് കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്കുള്ള പൊതുവായ ശിക്ഷാ വ്യവസ്ഥ'യാണ്. *"ഈ നിയമത്തിലെ ഏതെങ്കിലും വ്യവസ്ഥയോ, അതുപ്രകാരം നിർമ്മിച്ച ഏതെങ്കിലും ചട്ടമോ ഉത്തരവോ ലംഘിക്കുന്ന ഏതൊരു തൊഴിലുടമയും, ആ ലംഘനത്തിന് ഈ നിയമപ്രകാരം മറ്റ് ശിക്ഷകളൊന്നും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, അഞ്ഞൂറ് രൂപ വരെ പിഴ ചുമത്തി ശിക്ഷാർഹനായിരിക്കും."* "കുറ്റങ്ങൾ നടപടിക്കെടുക്കൽ" എന്ന തലക്കെട്ടോടെയുള്ള വകുപ്പ് 22B-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഖണ്ഡം (ബി)

ഇപ്രകാരം പറയുന്നു: "*ഒരു കോടതിയും, വകുപ്പ് 22 (ബി) പ്രകാരമോ വകുപ്പ് 22A പ്രകാരമോ ഉള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യത്തിന്മേൽ, ഒരു ഇൻസ്പെക്ടർ നൽകുന്ന പരാതിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലോ അല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുമതിയോടെയോ അല്ലാതെ, ഒരു വ്യക്തിക്കെതിരെ നടപടിക്കെടുക്കുന്നതല്ല.*" വകുപ്പ് 22B-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (2), വകുപ്പ് 22A-യുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഉപഖണ്ഡം (ബി) വഴി ഇപ്രകാരം പറയുന്നു: *"വകുപ്പ് 22A പ്രകാരമുള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യത്തിന്മേൽ, കുറ്റം നടന്നതായി ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന തീയതി മുതൽ ആറ് മാസത്തിനകം പരാതി നൽകിയില്ലെങ്കിൽ, ഒരു കോടതിയും നടപടിക്കെടുക്കുന്നതല്ല."*

9. എങ്കിലും, നിലവിലെ ഈ അപ്പീലിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യാണ് കൂടുതൽ പ്രസക്തമായിട്ടുള്ളത്. അത് ഇപ്രകാരം വായിക്കാം:

"വകുപ്പ് 22C. കമ്പനികൾ ചെയ്യുന്ന കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ. –

(1) ഈ നിയമപ്രകാരം ഒരു കുറ്റകൃത്യം ചെയ്യുന്നത് ഒരു കമ്പനിയാണെങ്കിൽ, കുറ്റം ചെയ്യപ്പെടുന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ എല്ലാ വ്യക്തികളും, കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ, കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതും, അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും ശിക്ഷിക്കുന്നതിനും ബാധ്യസ്ഥരുമായിരിക്കും:

എങ്കിലും, ഈ ഉപവകുപ്പിൽ അടങ്ങിയിട്ടുള്ളതൊന്നും, പ്രസ്തുത കുറ്റകൃത്യം തന്റെ അറിവില്ലാതെയാണ് നടന്നതെന്നും അല്ലെങ്കിൽ അത്തരം കുറ്റകൃത്യം തടയുന്നതിനായി താൻ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും ജാഗ്രതയും (all due diligence) പ്രയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നും തെളിയിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ഈ നിയമത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുള്ള ശിക്ഷയ്ക്ക് ആ വ്യക്തിയെ ബാധ്യസ്ഥനാക്കുന്നതല്ല.

(2) ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ എന്ത് അടങ്ങിയിരുന്നാലും, ഈ നിയമപ്രകാരമുള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യം ഒരു കമ്പനിയാണ് ചെയ്തതെങ്കിൽ, ആ കുറ്റം കമ്പനിയുടെ ഏതെങ്കിലും ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരുടെ സമ്മതത്തോടോ, ഒത്താശയോടോ കൂടിയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ, അത്തരം ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരും ആ കുറ്റകൃത്യത്തിൽ കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതും, അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും ശിക്ഷിക്കുന്നതിനും ബാധ്യസ്ഥരുമായിരിക്കും.

വിശദീകരണം.– ഈ വകുപ്പിന്റെ ആവശ്യങ്ങൾക്കായി:

(എ) "കമ്പനി" എന്നാൽ ഏതൊരു ബോഡി കോർപ്പറേറ്റ് എന്നും അർത്ഥമാക്കുന്നു. അതിൽ ഒരു സ്ഥാപനമോ വ്യക്തികളുടെ മറ്റ് കൂട്ടായ്മയോ ഉൾപ്പെടുന്നു; കൂടാതെ

(ബി) "ഡയറക്ടർ" എന്നാൽ ഒരു സ്ഥാപനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ആ സ്ഥാപനത്തിലെ പങ്കാളി എന്ന് അർത്ഥമാക്കുന്നു."

10. വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രസ്താവിക്കുന്നത്, ഒരു കുറ്റകൃത്യം ഒരു കമ്പനിയാണ് ചെയ്തതെങ്കിൽ, ആ കുറ്റം ചെയ്ത സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ എല്ലാ വ്യക്തികളും, കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ, കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടും എന്നാണ്. ഇതിൽനിന്ന് വ്യക്തമാവുന്ന ഒരു സൂചന എന്തെന്നാൽ, ഈ ആവശ്യകതകൾ പാലിക്കാത്ത ഒരു വ്യക്തിക്ക് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C(1) പ്രകാരം ബദൽബാധ്യതയില്ല. ഒരു ഒഴിവാക്കലിന്റെ സ്വഭാവത്തിലുള്ള പരിമിതവ്യവസ്ഥ പ്രസ്താവിക്കുന്നത്, ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരം ബാധ്യസ്ഥനായ ഒരു വ്യക്തി, ആ കുറ്റം തന്റെ അറിവില്ലാതെയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അത്തരം കുറ്റകൃത്യം തടയുന്നതിനായി താൻ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും ജാഗ്രതയും പ്രയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നോ തെളിയിക്കുകയാണെങ്കിൽ ശിക്ഷിക്കപ്പെടില്ല എന്നാണ്. ഈ പരിമിതവ്യവസ്ഥയുടെ ആനുകൂല്യം ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള ആവശ്യകതകൾ നിറവേറ്റാനുള്ള ബാധ്യത പ്രതിക്കാണ്. എന്നാൽ, ഇത്, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ ആവശ്യകതകൾ ആദ്യം സ്ഥാപിക്കാനുള്ള പ്രോസിക്യൂഷന്റെ പ്രാഥമിക ബാധ്യതയെ ഇല്ലാതാക്കുകയോ അതിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരം ബദൽബാധ്യതയുള്ള ഒരു വ്യക്തിക്ക് പരിരക്ഷ നൽകുന്നതിനു വേണ്ടിയുള്ളതാണ് ഈ പരിമിതവ്യവസ്ഥ. ***എസ്.എം.എസ്. ഫാർമസ്യൂട്ടിക്കൽസ് ലിമിറ്റഡ് v. നീത ഭല്ലയും മറ്റൊരാളും***[1] എന്ന കേസിൽ, നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെന്റ്സ് നിയമം, 1881-ലെ വകുപ്പ് 141-ലെ സമാനമായ പരിമിതവ്യവസ്ഥയെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് ഈ കോടതി നിരീക്ഷിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്:

"4... ഒരു നിയമപരമായ വ്യക്തി എന്ന നിലയിൽ, ഒരു കമ്പനിയുടെ എല്ലാ പ്രവൃത്തികളും പ്രവർത്തനങ്ങളും മറ്റുള്ളവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഫലമാണ്. അതിനാൽ, കമ്പനിയുടെ പേരിൽ ചെയ്തതും ക്രിമിനൽ നടപടിക്ക് കാരണമാകുന്നതുമായ പ്രവൃത്തികൾക്ക്, അതിന് ഉത്തരവാദികളായ കമ്പനി ഉദ്യോഗസ്ഥരെ വ്യക്തിപരമായി ബാധ്യസ്ഥരാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ഇതുപ്രകാരം, കുറ്റം ചെയ്ത സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ എല്ലാ വ്യക്തികളും, കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ, കുറ്റത്തിന് ബാധ്യസ്ഥരാകുന്നു. ഈ ഉപവകുപ്പിലെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ, കുറ്റം തങ്ങളുടെ അറിവില്ലാതെയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ കുറ്റം

1 (2005) 8 SCC 89.

തടയുന്നതിനായി തങ്ങൾ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും ജാഗ്രതയും പ്രയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നോ തെളിയിക്കാൻ കഴിവുള്ള വ്യക്തികൾക്ക് ഒരു ഒഴിവാകൽ മാർഗ്ഗം നൽകുന്നു.

xx xx xx

9. ഒരു കമ്പനിയിലെ മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറുടെയോ അല്ലെങ്കിൽ ജോയിന്റ് മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറുടെയോ സ്ഥാനം വ്യത്യസ്തമായിരിക്കും. അവരുടെ പദവി സൂചിപ്പിക്കുന്നത് പോലെ, ഈ വ്യക്തികൾ കമ്പനിയുടെ ചുമതല വഹിക്കുന്നവരും കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിൽ ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമാണ്. ബാധ്യതയിൽ നിന്ന് ഒഴിവാകാൻ, അത്തരം വ്യക്തികൾ വകുപ്പ് 141(1)-ലെ പരിമിതവ്യവസ്ഥയുടെ പരിധിയിൽ അവരുടെ കേസ് കൊണ്ടുവരേണ്ടതുണ്ട്. അതായത്, കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ തനിക്ക് അതിനെക്കുറിച്ച് അറിവില്ലായിരുന്നു എന്നോ അല്ലെങ്കിൽ കുറ്റം തടയുന്നതിനായി താൻ എല്ലാ ശ്രദ്ധയും ജാഗ്രതയും പ്രയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നോ അവർ തെളിയിക്കേണ്ടതുണ്ട്."

(ഊന്നൽ നൽകിയത്)

അനിതാ ഹാദ v. ഗോഡ്ഫാദർ ട്രാവൽസ് ആൻഡ് ടൂർസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ്[2] എന്ന കേസിൽ, നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെന്റ്സ് നിയമം, 1881-ലെ വകുപ്പ് 141 പ്രകാരമുള്ള പൊതുവായ ബദൽബാധ്യതയ്ക്ക് ഉള്ള പരിമിതവ്യവസ്ഥ ഒരു ഒഴിവാക്കലായി മാത്രമേ ബാധകമാകൂ എന്ന് ഈ കോടതി പുനഃസ്ഥിരീകരിക്കുകയും ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു:

"22. പ്രസ്തുത വ്യവസ്ഥ വായിക്കുമ്പോൾ ഇത് പകൽ പോലെ വ്യക്തമാണ്, അതായത്, വകുപ്പ് 138 പ്രകാരമുള്ള കുറ്റകൃത്യം ചെയ്യുന്ന വ്യക്തി ഒരു കമ്പനി ആണെങ്കിൽ, കമ്പനിയും, കുറ്റം ചെയ്ത സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ എല്ലാ വ്യക്തികളും, കുറ്റത്തിന് കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതാണ്. ഒന്നാമത്തെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ, ക്രിമിനൽ ബാധ്യത എന്ത് സാഹചര്യങ്ങളിൽ ചുമത്തപ്പെടില്ല എന്ന് വേർതിരിച്ച് കാണിക്കുന്നു. ഉപവകുപ്പ് (2) ആകട്ടെ, ഒത്താശ, അശ്രദ്ധ, സമ്മതം എന്നീ ആശയങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് ക്രിമിനൽ ബാധ്യത വിശാലമാക്കുന്നു, അത് നിരവധി വിഭാഗം ഉദ്യോഗസ്ഥരെ വലയം ചെയ്യുന്നു. ഈ രണ്ട് വ്യവസ്ഥകളിലും ക്രിമിനൽ ബാധ്യതയുടെ ഒരു 'കണക്കാക്കപ്പെടുന്ന' ആശയം ഉണ്ടെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്."

(ഊന്നൽ നൽകിയത്)

2 (2012) 5 SCC 661.

ഒരു ഒഴിവാക്കൽ എന്ന നിലയിൽ, ഈ പരിമിതവ്യവസ്ഥയെ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരമുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കാതെ പ്രോസിക്യൂഷൻ ആരംഭിക്കുന്നതിനും നടപടിക്രമങ്ങൾ തുടങ്ങുന്നതിനും ഉള്ള ഒരു ന്യായീകരണമായോ അടിസ്ഥാനമായോ മാറ്റാൻ കഴിയില്ല. ഒഴിവാക്കൽ തെളിയിക്കാനുള്ള ബാധ്യത പ്രതിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്ന ഈ പരിമിതവ്യവസ്ഥ, പ്രധാന വ്യവസ്ഥയായ വകുപ്പ് 22C(1) പ്രകാരമുള്ള ബാധ്യതയെ മാറ്റിയെഴുതുന്നില്ല. ആ ബാധ്യത പ്രോസിക്യൂഷനിൽ തന്നെയാണ് നിലനിൽക്കുന്നത്, അല്ലാതെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യപ്പെടുന്ന വ്യക്തിയിലല്ല.

11. ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രസ്താവിക്കുന്നത്, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ എന്ത് അടങ്ങിയിരുന്നാലും, ഈ നിയമപ്രകാരമുള്ള ഒരു കുറ്റകൃത്യം ഒരു കമ്പനിയാണ് ചെയ്തതെങ്കിൽ, ആ കുറ്റം കമ്പനിയുടെ ഏതെങ്കിലും ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരുടെ സമ്മതത്തോടോ, ഒത്താശയോടോ കൂടിയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ, അത്തരം ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരും ആ കുറ്റകൃത്യത്തിൽ കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നതും, അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും ശിക്ഷിക്കുന്നതിനും ബാധ്യസ്ഥരുമായിരിക്കും. കൂടുതൽ വാഗ്വാദം കൂടാതെ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (2) വായിക്കുമ്പോൾ ഇത് വ്യക്തമാണ്. ഒരു വ്യക്തിയെ അവരുടെ ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്ന പദവിയുടെയോ സ്ഥാനത്തിന്റെ യോ പേരിൽ മാത്രം കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യാനും ശിക്ഷിക്കാനും കഴിയില്ല. പ്രസ്തുത കുറ്റം അവരുടെ സമ്മതത്തോടോ ഒത്താശയോടോ കൂടിയാണ് നടന്നതെന്നോ അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുണ്ടായ അശ്രദ്ധ കാരണമാണ് സംഭവിച്ചതെന്നോ തെളിയിക്കണം. വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരമുള്ള ബാധ്യത പ്രോസിക്യൂഷനിൽ തന്നെയാണ്, അല്ലാതെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യപ്പെടുന്ന വ്യക്തിയിലല്ല.

12. വകുപ്പ് 22C-യുടെ ഉപവകുപ്പ് (2)-ൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ 'ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ കമ്പനിയുടെ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ' എന്ന പദം ബദൽബാധ്യതയുടെ പരിധിയിൽ അവരെ കൊണ്ടുവരുന്നതിനായി പ്രകടമായി ഉപയോഗിച്ചിട്ടില്ല. എങ്കിലും, കുറ്റം ചെയ്ത സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ എല്ലാ വ്യക്തികളും കൂടുതലായി ബാധ്യസ്ഥരാണെന്ന് കണക്കാക്കുന്നു. 'കമ്പനിയുടെ ചുമതലയുള്ള' എന്നും 'കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള' എന്നുമുള്ള വാക്കുകൾ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന് അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. ഉപവകുപ്പ് (1) പ്രകാരമുള്ള കണക്കാക്കൽ ഫലം ബാധകമാക്കുന്നതിനും, ആ വ്യക്തിക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും, അവരുടെ ഈ പദവി തെളിയിക്കപ്പെട്ടാൽ ശിക്ഷിക്കുന്നതിനും, ഈ ആവശ്യകത പാലിക്കപ്പെടേണ്ടതുണ്ട്. ഫോറിൻ

എക്സ്ചേഞ്ച് റെഗുലേഷൻ നിയമം, 1947-ലെ വകുപ്പ് 23-C(1), 23-C(2) എന്നിവയിൽ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ള സമാനമായ ഒരു പ്രയോഗം വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊണ്ട്, ***ഗിർധരി ലാൽ ഗുപ്ത v ഡി.എച്ച്. മേത്തയും മറ്റൊരാളും***[3] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതി വിധിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്:

> "6. "കമ്പനിയുടെ കാര്യങ്ങൾ നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവരുമായ ഒരു വ്യക്തി" എന്ന പ്രയോഗത്തിന് അപ്പോൾ എന്താണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്? "കമ്പനി" എന്ന വാക്കിൽ ഒരു സ്ഥാപനമോ മറ്റ് കൂട്ടായ്മയോ ഉൾപ്പെടുന്നുവെന്ന് ശ്രദ്ധിക്കുക. ബിസിനസ്സിന്റെ ചുമതലയുള്ള ഒരു ഡയറക്ടർക്കും അല്ലെങ്കിൽ ഒരു സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള ഒരു പങ്കാളിക്കും ഇതേ മാനദണ്ഡം തന്നെയായിരിക്കണം ബാധകമാക്കേണ്ടത്. ഈ കോടതിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, "ചുമതലയുള്ള" ഒരു വ്യക്തി എന്നാൽ, കമ്പനിയുടെയോ സ്ഥാപനത്തിന്റെ യോ ദൈനംദിന കാര്യങ്ങളുടെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണം ഉള്ള വ്യക്തിയായിരിക്കണം. ഈ അനുമാനം വകുപ്പ് 23-C(2)-ന്റെ വാക്കുകളിൽ നിന്ന് ഉരുത്തിരിയുന്നതാണ്. ഒരു കമ്പനി പിന്തുടരുന്ന നയത്തിൽ ഒരു കക്ഷി ആയേക്കാവുന്നതും എന്നാൽ കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സിന്റെ ചുമതലയില്ലാത്തതുമായ ഡയറക്ടറെ ഇതിൽ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. കൂടാതെ, സാധാരണയായി ബിസിനസ്സിന്റെ ചുമതലയുള്ളവരും എന്നാൽ മൊത്തത്തിലുള്ള ചുമതല ഇല്ലാത്തവരുമായ മാനേജരെയും ഇതിൽ പറയുന്നു. അതുപോലെ, മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥർക്ക് ബിസിനസ്സിന്റെ ചില ഭാഗങ്ങളുടെ മാത്രം ചുമതലയുണ്ടായേക്കാം.
>
> xx xx xx
>
> 8. R.K. ഖണ്ഡേൽവാൾ v. സ്റ്റേറ്റ് എന്ന കേസിൽ, ഈ കോടതി ഇവിടെ പരിഗണിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥയ്ക്ക് സമാനമായ ഡ്രഗ്സ് നിയമം, 1940-ലെ വകുപ്പ് 27 വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊണ്ട്, ജസ്റ്റിസ് ഡി.എസ്. മാത്തൂർ, ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:
>
> "കമ്പനിയുടെ നയം മാത്രം രൂപപ്പെടുത്തുകയും കമ്പനിയുടെ ദൈനംദിന പ്രവർത്തനങ്ങളുമായി ബന്ധമില്ലാത്തവരുമായ ഡയറക്ടർമാർ ഉണ്ടാകാം. തൽഫലമായി, പ്രതിയായ വ്യക്തി കമ്പനിയുടെ ഒരു പങ്കാളിയോ ഡയറക്ടറോ ആണ് എന്ന ഒറ്റ കാരണം കൊണ്ട് മാത്രം, കമ്പനി ചെയ്ത കുറ്റത്തിന് അദ്ദേഹം ക്രിമിനൽ ബാധ്യതയുള്ളയാൾ ആകില്ല. അദ്ദേഹത്തെ ക്രിമിനൽ ബാധ്യതയുള്ളവനാക്കുന്ന മറ്റ് അവശ്യഘടകങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടാൽ മാത്രമേ അത് സംഭവിക്കൂ.""

3 1971 (3) SCC 189.

ഫോറിൻ എക്സ്ചേഞ്ച് റെഗുലേഷൻ നിയമം, 1947-ലെ വകുപ്പ് 23-C(1) പ്രകാരം, കമ്പനിയുടെയോ സ്ഥാപനത്തിന്റെ യോ ദൈനംദിന കാര്യങ്ങളുടെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണം ഇല്ലാത്തവർ അനുമാനപ്രകാരമുള്ള ബാധ്യതയ്ക്ക് വിധേയരല്ല എന്ന് കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു.

13. 'ചുമതലയുള്ളയും ഉത്തരവാദിയുള്ളയും' എന്ന പദത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ വ്യാഖ്യാനം, ***കർണാടക സംസ്ഥാനം v. പ്രതാപ് ചന്ദും മറ്റുള്ളവരും***[4] എന്ന കേസിൽ അംഗീകാരത്തോടെ പരാമർശിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഡ്രഗ്സ് ആൻഡ് കോസ്മെറ്റിക്സ് നിയമം, 1940 പ്രകാരം ഒരു സ്ഥാപനത്തിലെ പങ്കാളിക്കെതിരെ കേസെടുത്തയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ് ഈ വിധി. കമ്പനിക്കുമേൽ ബാധ്യത ചുമത്തുന്നതിന്, പ്രസ്തുത നിയമത്തിലെ (ഡ്രഗ്സ് ആൻഡ് കോസ്മെറ്റിക്സ് നിയമം, 1940) വകുപ്പ് 34-ന്റെ വിശദീകരണം (ഇത് മിനിമം വേതന നിയമം, 1948-ന്റെ വകുപ്പ് 22C-ലെ വിശദീകരണത്തിന് തുല്യമാണ്) കോടതിവിധി പരാമർശിച്ചു. ആ വകുപ്പ് പ്രകാരം, ഒരു കമ്പനിയിൽ ഒരു ബോഡി കോർപ്പറേറ്റ്, ഒരു സ്ഥാപനം, അല്ലെങ്കിൽ വ്യക്തികളുടെ കൂട്ടായ്മ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു എന്ന് വിധി നിരീക്ഷിച്ചു. ഒരു സ്ഥാപനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, ഒരു ഡയറക്ടർ എന്നാൽ ആ സ്ഥാപനത്തിലെ ഒരു പങ്കാളിയാണ്. അതുകൊണ്ട്, പങ്കാളികളുടെ കാര്യത്തിൽ പോലും, ഒരു സ്ഥാപനം ഒരു കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ, വകുപ്പ് 22C-ലെ ഉപവകുപ്പ് (1) അല്ലെങ്കിൽ ഉപവകുപ്പ് (2) എന്നിവയിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കപ്പെടണം. ഇതിനർത്ഥം, ***ഗിർധാരിലാൽ ഗുപ്ത*** (ഉപരിസൂചിതം) എന്ന വിധിപ്രകാരം, ഉപവകുപ്പ് (1) അനുസരിച്ച്, സ്ഥാപനത്തിന്റെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് പങ്കാളി സ്ഥാപനത്തിന്റെ "ചുമതലയുള്ളയും" "ഉത്തരവാദിയും" ആയിരിക്കണം. കൂടാതെ, ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരം, ഒരു കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ഒരു ഡയറക്ടർ ബാധ്യസ്ഥനാകുന്നത് പോലെ, പങ്കാളിയുടെ സമ്മതത്തോടെയോ ഒത്താശയോടെയോ കുറ്റം നടക്കുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ ബന്ധപ്പെട്ട പങ്കാളിയുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള ഏതെങ്കിലും അശ്രദ്ധ കാരണം കുറ്റം സംഭവിക്കുകയോ ചെയ്താൽ, ഒരു പങ്കാളിയും ബാധ്യസ്ഥനായേക്കാം.

14. 1982-ൽ, ***മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഡൽഹി v. രാം കിഷൻ റോഹ്താഗിയും മറ്റുള്ളവരും***[5] എന്ന കേസിൽ, സാമ്പിൾ എടുക്കുന്ന സമയത്ത് പ്രതികളായ കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടർമാർ 'അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ' (as such) കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളുമാണ് എന്ന, പരാതിയിൽ ഉന്നയിച്ച ഊഹാപോഹപരമായ വാദം അവ്യക്തമാണെന്ന് നിരീക്ഷിച്ച്, ഭക്ഷ്യവസ്തുക്കളിലെ മായം ചേർക്കൽ തടയൽ നിയമം, 1954 പ്രകാരം ഒരു നിർമ്മാണ കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടർമാർക്കെതിരായ ക്രിമിനൽ നടപടികൾ ഈ കോടതി, പ്രതികളെ വിളിച്ചുവരുത്തുന്ന ഘട്ടത്തിൽ വെച്ച് റദ്ദാക്കിയിരുന്നു. പരാതിയിൽ "അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ" എന്ന

4 (1981) 2 SCC 335.

5 1983 (1) SCC 1.

പദങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചത്, ഡയറക്ടർമാർ തങ്ങളുടെ പദവി വഹിക്കുന്നതുകൊണ്ട് മാത്രം അവർ കുറ്റക്കാരായിരിക്കണം എന്ന് പരാതിക്കാരൻ കേവലം ഊഹിച്ചു എന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പരാതിയിൽ വ്യക്തമായ വിവരണമോ ക്രിമിനൽ ആരോപണമോ ഇല്ലാതെ ഡയറക്ടർമാർക്കെതിരെ ഉന്നയിക്കുന്ന ഇത്തരം ഊഹാപോഹപരമായ ആരോപണങ്ങൾ മതിയാകില്ലെന്ന് കോടതി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതിനുശേഷം, കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ പ്രതിയല്ലാത്ത ഒരാൾക്കെതിരെ കേസെടുക്കാനും മറ്റുള്ളവരോടൊപ്പം വിചാരണ ചെയ്യാനും കോടതിക്ക് അധികാരം നൽകുന്ന, ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടം, 1973-ലെ വകുപ്പ് 319-ലേക്ക് പരാമർശിച്ചു. ഡയറക്ടർമാർക്കെതിരായ നടപടികൾ റദ്ദാക്കിയ ഹൈക്കോടതിയുടെ യുക്തി ശരിവെച്ചുകൊണ്ട്, കോടതി എടുത്തുപറഞ്ഞത് ഇതാണ്:

> "12.....തർക്കവിഷയമായ പരാതിയുടെ പ്രധാന ഖണ്ഡം, ഖണ്ഡം 5 ആണ് . അത് ഇപ്രകാരം ഉദ്ധരിക്കാവുന്നതാണ്:
>
> 5. പ്രതി 3, പ്രതി 2-ന്റെ മാനേജരാണ്, കൂടാതെ പ്രതികൾ 4 മുതൽ 7 വരെ പ്രതി 2-ന്റെ ഡയറക്ടർമാരുമാണ്. അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ, സാമ്പിൾ എടുക്കുന്ന സമയത്ത് പ്രതി 2-ന്റെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് അവർ ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളും ആയിരുന്നു.
>
> xx xx xx
>
> 14. കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു എന്നതൊഴിച്ചാൽ, പ്രതികൾ 4 മുതൽ 7 വരെ ഉള്ളവരിൽ യാതൊരു ക്രിമിനൽ ബാധ്യതയും ആരോപിക്കുന്നില്ല എന്നതിനാൽ, "അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ" എന്ന പദങ്ങൾ കേസ് വാദിക്കുന്നതിന് ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഡയറക്ടർമാർ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉൽപ്പാദനത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ളവരും ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു എന്നതിനെക്കുറിച്ച് വ്യക്തമായ പരാമർശം ഇല്ലെന്നത് സത്യമാണ്. എങ്കിലും, "അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ" എന്ന പദങ്ങൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്, ഡയറക്ടർമാർ ഒരു പ്രത്യേക പദവി വഹിക്കുന്നതുകൊണ്ട് മാത്രം അവർ കുറ്റക്കാരായിരിക്കണം എന്ന് പരാതിക്കാരൻ കേവലം ഊഹിച്ചു എന്നാണ്. ഈ വാദം ഹൈക്കോടതി അംഗീകരിക്കുകയും, ഡയറക്ടർമാർക്കെതിരായ നടപടികളും അതുപോലെ മാനേജരായ എതിർകക്ഷി 1-നെതിരായ നടപടികളും റദ്ദാക്കുകയും ചെയ്തു."

എങ്കിലും, ഈ വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, മാനേജർക്കെതിരായ കുറ്റവിചാരണ ആരംഭിച്ചതും പ്രതിയെ വിളിച്ചുവരുത്താനുള്ള ഉത്തരവും ശരിയാണെന്ന് വിധിച്ചു.

15. അതേ ബെഞ്ചിന്റെ, ***മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഡൽഹി v. പുരുഷോത്തം ദാസ് തുൻതുൻവാലയും മറ്റുള്ളവരും***[6] എന്ന മറ്റൊരു വിധിയിൽ, കമ്പനിയുടെ ചെയർമാൻ, മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടർ, ഡയറക്ടർമാർ എന്നിങ്ങനെയുള്ള വ്യക്തിഗത പ്രതികൾ, "കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത്

6 (1983) 1 SCC 9.

കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും അതിനോട് ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു" എന്നായിരുന്നു വാദങ്ങൾ. ഇവിടെ "അങ്ങനെ എന്ന നിലയിൽ" എന്ന പദങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ, തങ്ങളുടെ ഔദ്യോഗിക പദവിയുടെ പേരിൽ മാത്രമല്ല, മറിച്ച് "കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു" എന്ന വാദം ഉള്ളതുകൊണ്ടാണ് കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടർമാർക്കെതിരെ കേസെടുത്തതെന്ന് ഈ കോടതി ഉപസംഹരിച്ചു. പ്രതികൾ വഹിച്ച സജീവപങ്കിനെക്കുറിച്ചും അവരുടെ ബാധ്യതയുടെ വ്യാപ്തിയെക്കുറിച്ചും വ്യക്തമായ പരാമർശം ഉണ്ടായിരുന്നു. അതനുസരിച്ച്, ഡയറക്ടർമാരെയും മറ്റും വിചാരണയ്ക്കായി വിളിച്ചുവരുത്താൻ മെട്രോപൊളിറ്റൻ മജിസ്ട്രേറ്റ് പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവ് പുനഃസ്ഥാപിക്കുകയും, അവർക്കെതിരായ കുറ്റവിചാരണ റദ്ദാക്കിയ ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് മാറ്റിവെക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട്, ഈ കോടതി വിധിച്ചത് ഇതാണ്:

> "3.....പ്രതികളായ എതിർകക്ഷികൾക്കെതിരായ പ്രസക്തമായ ആരോപണങ്ങൾ പരാതിയിലെ ഖണ്ഡിക 5-ൽ കാണാവുന്നതാണ്. അത് ഇപ്രകാരം ഉദ്ധരിക്കാവുന്നതാണ്:
>
> 5. പ്രതിയായ രാം കിഷൻ ബജാജ് ചെയർമാനും, പ്രതിയായ ആർ.പി. നേവാട്ടിയ മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറും, പ്രതികൾ 7 മുതൽ 12 വരെ ഹിന്ദുസ്ഥാൻ ഷുഗർ മിൽസ് ലിമിറ്റഡിന്റെ ഡയറക്ടർമാരുമാണ്. കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് അവർ ചുമതലയുള്ളവരും അതിനോട് ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു.
>
> xx xx xx
>
> 5. ഈ കേസിൽ, എതിർകക്ഷികൾ വഹിച്ച സജീവമായ പങ്കിനെക്കുറിച്ചും അവരുടെ ബാധ്യതയുടെ വ്യാപ്തിയെക്കുറിച്ചും വ്യക്തമായ പരാമർശം നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, പരാതിയിലെ ഖണ്ഡിക 5 അവ്യക്തമാണെന്നോ എതിർകക്ഷികൾ 1 മുതൽ 11 വരെ ഉള്ളവരെ പ്രതിസ്ഥാനത്ത് നിർത്തുന്നില്ലെന്നോ പറയാനാവില്ല. എതിർകക്ഷികൾക്കെതിരായ തെളിവുകൾ എന്തായിരിക്കുമെന്നത് ഈ ഘട്ടത്തിൽ പരിഗണിക്കേണ്ട വിഷയമല്ല, അത് വിചാരണ വേളയിൽ തെളിയിക്കേണ്ടതാണ്. നടപടികൾ റദ്ദാക്കുന്നതിനായി പരാതിയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ആരോപണങ്ങൾ മാത്രം കണ്ടാൽ മതി, മറ്റൊന്നും പരിഗണിക്കേണ്ടതില്ല എന്ന് ഈ കോടതി നേരത്തെ തന്നെ വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്."

16. പല വിധിന്യായങ്ങളിലൂടെയും നിയമപരമായ നിലപാട് കൂടുതൽ വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.[7] എങ്കിലും, നിലവിലെ ഈ തീരുമാനത്തിനായി, ***നാഷണൽ സ്മോൾ ഇൻഡസ്ട്രീസ് കോർപ്പറേഷൻ***

7 കാണുക, പൂജ രവീന്ദർ ദേവീദാസാനി v. മഹാരാഷ്ട്ര സംസ്ഥാനവും മറ്റൊരാളും, (2014) 16 SCC 1; ഗ്രൻമാല സെയിൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് v. അനു മേത്തയും മറ്റുള്ളവരും, (2015) 1 SCC 103; ശൈലേന്ദ്ര സ്വരൂപ് v. ഡെപ്യൂട്ടി ഡയറക്ടർ, എൻഫോഴ്സ്മെന്റ് ഡയറക്ടറേറ്റ്, (2020) 16 SCC 561.

ലിമിറ്റഡ് v. ഹർമീത് സിംഗ് പെയിന്റ്സും മറ്റൊരാളും[8] എന്ന കേസിൽ സംഗ്രഹിച്ച, താഴെ പറയുന്ന ഭാഗം ഈ കോടതി പരാമർശിക്കുന്നു:

"39. മേൽ പ്രസ്താവിച്ച ചർച്ചയിൽ നിന്ന് താഴെ പറയുന്ന തത്വങ്ങൾ ഉയർന്നുവരുന്നു:

(i) നിയമപ്രകാരം ആവശ്യമായ വ്യക്തമായ ആരോപണങ്ങൾ പരാതിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തി, പ്രതിയെ ബദൽബാധ്യതയ്ക്ക് വിധേയനാക്കാനുള്ള പ്രാഥമിക ഉത്തരവാദിത്തം പരാതിക്കാരനാണ്. ക്രിമിനൽ ബാധ്യത ചുമത്തുന്നതിന്, എല്ലാ ഡയറക്ടർമാർക്കും ഇടപാടിനെക്കുറിച്ച് അറിയാമായിരിക്കും എന്ന് ഒരു ഊഹവും നിലവിലില്ല.

(ii) വകുപ്പ് 141 എല്ലാ ഡയറക്ടർമാരെയും കുറ്റകൃത്യത്തിന് ബാധ്യസ്ഥരാക്കുന്നില്ല. കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നവർക്ക് മാത്രമേ ക്രിമിനൽ ബാധ്യത ചുമത്താൻ കഴിയൂ.

(iii) കമ്പനി നിയമം, 1956 പ്രകാരം രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുകയോ സംയോജിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്ത ഒരു കമ്പനിക്കെതിരെ ബദൽബാധ്യത ആരോപിക്കണമെങ്കിൽ, കമ്പനി ചെയ്ത കുറ്റത്തിന് പ്രതിയെ ബദൽബാധ്യതയ്ക്ക് വിധേയനാക്കാനായി പരാതിയിലോ ഹർജിയിലോ ആവശ്യമായ പ്രസ്താവനകൾ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കണം. അതോടൊപ്പം, പ്രതികൾ കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു എന്നും, അവരുടെ സ്ഥാനത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരാണെന്നും ഹർജിയിൽ പരാമർശങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം.

(iv) ഒരു വ്യക്തിയുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള ബദൽബാധ്യത ഊഹിക്കപ്പെടുകയല്ല, മറിച്ച് വാദിക്കുകയും തെളിയിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യേണ്ട ഒന്നാണ്.

(v) പ്രതി ഒരു മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറോ അല്ലെങ്കിൽ ഒരു ജോയിന്റ് മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറോ ആണെങ്കിൽ, പരാതിയിൽ വ്യക്തമായ ആരോപണങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ട ആവശ്യമില്ല. കാരണം, അവരുടെ പദവിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ തന്നെ അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടികളുമായി മുന്നോട്ട് പോകാൻ ബാധ്യതയുണ്ട്.

(vi) പ്രതി ഒരു ഡയറക്ടറോ അല്ലെങ്കിൽ കമ്പനിക്കുവേണ്ടി ചെക്കുകളിൽ ഒപ്പിട്ട ഒരു കമ്പനി ഉദ്യോഗസ്ഥനോ ആണെങ്കിൽ, അപ്പോഴും പരാതിയിൽ വ്യക്തമായ ആരോപണങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുത്തേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

(vii) ബാധ്യസ്ഥനാക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്ന വ്യക്തി, പ്രസക്തമായ സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവനും ഉത്തരവാദിയും ആയിരിക്കണം. ഇത്തരം കേസുകളിൽ ഒരു

8 (2010) 3 SCC 330.

ഡയറക്ടർക്ക് നിയമപരമായി ബാധ്യതയില്ല എന്നതിനാൽ, ഇത് ഒരു വസ്തുതയായി ആരോപിക്കപ്പെടേണ്ടതുണ്ട്."

17. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) ന്റെ ആവശ്യകതകൾ, വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ്. കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ദൈനംദിന ബിസിനസിന്റെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിയന്ത്രണം പ്രസ്തുത വ്യക്തിക്കില്ലെങ്കിൽ പോലും, ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരുടെ വ്യക്തിപരമായ പെരുമാറ്റം, പ്രവർത്തനപരമായ അല്ലെങ്കിൽ ഇടപാടുകളിലുള്ള പങ്ക് എന്നിവ കാരണം വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (2) പ്രകാരം ബദൽ ബാധ്യത ഉണ്ടാകാം. ഒരു കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവരുടെ സമ്മതത്തോടെ, ഒത്താശയോടെ, അല്ലെങ്കിൽ അവരുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള അശ്രദ്ധ കാരണം കുറ്റം ചെയ്യുമ്പോൾ ബദൽബാധ്യത ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നു.

18. ഈ കോടതിയുടെ മുമ്പിലുള്ള വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഈ കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള അപ്പീൽവാദി, മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച കേസുകളിൽ ഈ കോടതി വ്യാഖ്യാനിച്ച രീതിയിൽ, മെസേഴ്സ് റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് എന്ന കമ്പനിയുടെ ചുമതലയുള്ളവനും ഉത്തരവാദിയുമായിരുന്നു എന്നതിനെക്കുറിച്ച് യാതൊരു വാദങ്ങളോ പരാമർശങ്ങളോ ഇല്ലാത്തതിനാൽ, പരാതി, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ന്റെ നിബന്ധനകൾ പാലിക്കുന്നില്ല എന്നത് വ്യക്തമാണ്. ഈ കേസിൽ, ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ പരിമിത വ്യവസ്ഥ ബാധകമല്ല. വകുപ്പ് 22C-യിലെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കപ്പെടുമ്പോൾ മാത്രം ബാധകമാവുകയും പ്രവർത്തനക്ഷമമാവുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു ഒഴിവുകഴിവാണ് അത്. ശ്രദ്ധേയമായി, വ്യക്തമായ പരാമർശങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതിനാൽ, നിലവിലെ കേസിൽ പ്രോസിക്യൂഷന് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 22C (2)-നെ ആശ്രയിക്കാൻ കഴിയില്ല, ആശ്രയിക്കുന്നുമില്ല.

19. ഈ കേസിൽ പ്രോസിക്യൂഷനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മറ്റൊരു പ്രധാന തടസ്സമുണ്ട്. കാരണം, കമ്പനിയെ പ്രതിയാക്കുകയോ കുറ്റകൃത്യത്തിന് വിചാരണ ചെയ്യാനായി വിളിച്ചുവരുത്തുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. ***മദ്രാസ് സംസ്ഥാനവും v. സി.വി. പരീതും മറ്റൊരാളും***[9] എന്ന കേസിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട നിയമപരമായ നിലപാട് ഇപ്രകാരം പറയുന്നു:

> "3. അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായ അഭിഭാഷകൻ, എങ്കിലും, അവശ്യവസ്തു നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 10-ന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ രണ്ട് എതിർകക്ഷികളെ കുറ്റക്കാരാക്കണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഈ വകുപ്പനുസരിച്ച്, വകുപ്പ് 3 പ്രകാരം പുറപ്പെടുവിച്ച ഒരു ഉത്തരവ് (ഇതിൽ 1956-ലെ ഇരുമ്പും സ്റ്റീലും നിയന്ത്രണ ഉത്തരവ് ഉൾപ്പെടുന്നു) ലംഘിക്കുന്ന വ്യക്തി ഒരു

9 (1970) 3 SCC 491.

കമ്പനിയാണെങ്കിൽ, ലംഘനം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് അതിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുകയും അതിനോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവനുമായ ഓരോ വ്യക്തിയും, കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ, ലംഘനത്തിന് കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കുകയും അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടി സ്വീകരിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരായിരിക്കുകയും അതിനനുസരിച്ച് ശിക്ഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും. രണ്ട് എതിർകക്ഷികളും കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവരും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദികളുമായിരുന്നു എന്നും, തൽഫലമായി, വിൽപ്പനയ്ക്ക് അവർ ഉത്തരവാദികളായി കണക്കാക്കണമെന്നും, അതുവഴി ഇരുമ്പും സ്റ്റീലും നിയന്ത്രണ ഉത്തരവിലെ ഖണ്ഡം (5)-ലെ വ്യവസ്ഥകൾ അവർ ലംഘിച്ചുവെന്നും വാദിക്കപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഈ വാദം അംഗീകരിക്കാൻ കഴിയില്ല, കാരണം വകുപ്പ് 10 ബാധകമാകുന്നതിനുള്ള ആദ്യവ്യവസ്ഥയെ ഇത് അവഗണിക്കുന്നു. അതായത്, ഉത്തരവ് ലംഘിച്ച വ്യക്തി കമ്പനി തന്നെയായിരിക്കണം. നിലവിലെ കേസിൽ, ഇരുമ്പും സ്റ്റീലും നിയന്ത്രണ ഉത്തരവിലെ ഖണ്ഡം (5) ലംഘിച്ചുള്ള വിൽപ്പന കമ്പനിയാണ് നടത്തിയത് എന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റോ ഹൈക്കോടതിയോ ഒരു കണ്ടെത്തലും നടത്തിയിട്ടില്ല. വാസ്തവത്തിൽ, കമ്പനിക്കെതിരെ കുറ്റം ചുമത്തിയിരുന്നില്ല. ലംഘനം കമ്പനി തന്നെ ചെയ്യുമ്പോൾ മാത്രമേ കമ്പനിയുടെ ചുമതലയുള്ള വ്യക്തികളുടെ ബാധ്യത ഉടലെടുക്കൂ. ഈ കേസിൽ, ഇരുമ്പും സ്റ്റീലും നിയന്ത്രണ ഉത്തരവിലെ ഖണ്ഡം (5) കമ്പനി ലംഘിച്ചു എന്നതിന് തെളിവുകളോ കണ്ടെത്തലോ ഇല്ലാത്തതിനാൽ, രണ്ട് എതിർകക്ഷികളെയും ഉത്തരവാദികളായി കണക്കാക്കാൻ കഴിയില്ല. യഥാർത്ഥലംഘനം നടത്തിയത് കാംദറും വല്ലഭ്ദാസ് താക്കറും ആയിരുന്നു, അവർ ലംഘനം നടത്തിയത് എതിർകക്ഷികളിൽ ഉത്തരവാദിത്തം ചുമത്തുന്നതിന് പര്യാപ്തമല്ല. അതിനാൽ, എതിർകക്ഷികളെ വെറുതെവിട്ട നടപടി പൂർണ്ണമായും ന്യായീകരിക്കപ്പെടുന്നു. അപ്പീൽ പരാജയപ്പെടുകയും തള്ളിക്കളയുകയും ചെയ്യുന്നു."

20. എങ്കിലും, ഈ നിർദ്ദേശത്തിൽ നിന്ന് പിന്നീട് ***ശിയോരതൻ അഗർവാളും മറ്റൊരാളും v. മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം***[10] എന്ന കേസിൽ വ്യതിചലിച്ചു. ഈ കേസ്, അവശ്യവസ്തു നിയമം, 1955-ലെ വകുപ്പ് 10-ന് സമാനമായ വ്യവസ്ഥയെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതായിരുന്നു. താഴെ പറയുന്നവരിൽ ആരെ വേണമെങ്കിലും ഒറ്റയ്ക്ക് കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യാമെന്ന് കോടതി വിധിച്ചു: കമ്പനി തന്നെ; കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് ചുമതലയുള്ളവനും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിയുമായ ഓരോ വ്യക്തിയും; അല്ലെങ്കിൽ ആരുടെ സമ്മതത്തോടെയോ, ഒത്താശയോടെയോ, അശ്രദ്ധകൊണ്ടോ കുറ്റം ചെയ്യപ്പെട്ടുവോ ആ ഡയറക്ടർ, മാനേജർ, സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ എന്നിവർ. എങ്കിലും, കമ്പനി ലംഘനം നടത്തിയിട്ടുണ്ട് എന്ന് സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടതിന് ശേഷം മാത്രമേ, ചുമതലയുള്ള

10 (1984) 4 SCC 352.

വ്യക്തിയെയോ കമ്പനിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥനെയോ ആ പദവിയിൽ കുറ്റക്കാരനായി കണക്കാക്കാൻ കഴിയൂ. എന്നാൽ, ഇതിനർത്ഥം, കുറ്റക്കാരനാണെന്ന് കണ്ടെത്തുകയും ശിക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യണമെങ്കിൽ, ചുമതലയുള്ള വ്യക്തിയെയോ കമ്പനിയുടെ ഉദ്യോഗസ്ഥനെയോ കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ ഒരേ സമയം പ്രതിചേർക്കണം എന്നില്ല.

21. ***ശിയോരതൻ അഗർവാൾ*** (ഉപരിസൂചിതം) കേസിലെ യുക്തിയെ ആശ്രയിക്കുകയും ***സി.വി. പരീഖ്*** (ഉപരിസൂചിതം) കേസിലെ വ്യാഖ്യാനത്തെ പരിമിതപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട്, ഈ കോടതി ***അനിൽ ഹാഡ v. ഇന്ത്യൻ അക്രിലിക് ലിമിറ്റഡ്***[11]എന്ന കേസിൽ ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "13. കുറ്റം ചെയ്തത് ഒരു കമ്പനിയാണെങ്കിൽ, കമ്പനിക്കെതിരെ കുറ്റവിചാരണ നടന്നാൽ മാത്രമേ അതിനെ ശിക്ഷിക്കാൻ കഴിയൂ. എന്നാൽ, കമ്പനിയെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യുന്നതിന് പകരം, പണം കൈപ്പറ്റേണ്ട വ്യക്തി രണ്ടാമത്തെയോ മൂന്നാമത്തെയോ വിഭാഗങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന വ്യക്തികളെ മാത്രം കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യാൻ തീരുമാനിച്ചാൽ, കുറ്റം യഥാർത്ഥത്തിൽ കമ്പനിയാണ് ചെയ്തതെന്ന് തെളിയിച്ചാൽ മാത്രമേ കേസിൽ വിജയിക്കാൻ സാധിക്കൂ. അത്തരമൊരു പ്രോസിക്യൂഷനിൽ, കമ്പനി കുറ്റം ചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് പ്രതിക്ക് തെളിയിക്കാൻ കഴിയും. കമ്പനിയെ പ്രതിയാക്കിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ പോലും, കമ്പനി കുറ്റം ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യപ്പെട്ട പ്രതി ശിക്ഷിക്കപ്പെടാൻ ബാധ്യസ്ഥനല്ല. മേൽ സൂചിപ്പിച്ച രണ്ടാമത്തെയും മൂന്നാമത്തെയും വിഭാഗങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന മറ്റ് വ്യക്തികളെ പ്രോസിക്യൂട്ട് ചെയ്യുന്നതിന്, കമ്പനിക്കെതിരായ പ്രോസിക്യൂഷൻ ഒരു 'sine qua non' (അത്യാവശ്യ ഘടകം) ആണെന്ന വ്യവസ്ഥ ഈ നിയമഭാഗങ്ങളിൽ അടങ്ങിയിട്ടില്ല. മറ്റ് വ്യക്തികളെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിന്, കുറ്റം ചെയ്തത് കമ്പനിയാണ് എന്ന കണ്ടെത്തൽ ഒരു അത്യാവശ്യ ഘടകം ആണെന്നതിൽ സംശയമില്ല. എന്നാൽ, ഏതെങ്കിലും നിയമപരമായ തടസ്സങ്ങൾ കാരണമോ മറ്റോ കമ്പനിക്കെതിരെ കുറ്റവിചാരണ നടക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യപ്പെട്ട മറ്റ് വ്യക്തികൾക്ക് ആ കാരണത്താൽ മാത്രം, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141-ൽ വിഭാവനം ചെയ്ത നിയമപരമായ ബാധ്യതയിൽ നിന്ന് രക്ഷപ്പെടാൻ കഴിയില്ല."

22. എങ്കിലും, ഈ കോടതിയുടെ തുടർന്നുള്ള വിധികൾ ഊന്നിപ്പറഞ്ഞത്, ഈ നിയമ വ്യവസ്ഥ ബദൽബാധ്യത ചുമത്തുന്നത് ഒരു നിയമപരമായ അനുമാനത്തിലൂടെയാണ്. അതിലൂടെ, കമ്പനി ഒരു പ്രത്യേക നിയമപരമായ സ്ഥാപനമായിരിക്കുന്നതിനാൽ, കുറ്റം കമ്പനി തന്നെ ചെയ്തിരിക്കണം എന്ന് അത് മുൻകൂട്ടി ആവശ്യപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ട്, പ്രധാന പ്രതിയായ കമ്പനി കുറ്റം ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, ഉപവകുപ്പ് (1)-ൽ പരാമർശിച്ചിട്ടുള്ള വ്യക്തികൾ ബാധ്യസ്ഥരാകുകയില്ല, അവരെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യാനും കഴിയില്ല. നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെന്റ്സ് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141(1), കമ്പനി തന്നെ കുറ്റം

11 (2000) 1 SCC 1

ചെയ്യുമ്പോൾ മാത്രം ഉദിക്കുന്ന നിയമപരമായ അനുമാനത്തിലൂടെ, കമ്പനി ഉദ്യോഗസ്ഥരിലേക്ക് ബദൽ ക്രിമിനൽ ബാധ്യത വ്യാപിപ്പിക്കുന്നു. ***ശിയോരതൻ അഗർവാൾ, അനിൽ ഹാഡ*** എന്നീ കേസുകളിലെ വിധികളെ അസ്ഥിരപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്, നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെന്റ്സ് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141 പ്രകാരമുള്ള ബദൽ ബാധ്യതയെക്കുറിച്ച് വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ട്, ഈ കോടതിയുടെ മൂന്നംഗ ജഡ്ജി ബെഞ്ച് ***അനീത ഹാഡ v. ഗോഡ്ഫാദർ ട്രാവൽസ് ആൻഡ് ടൂർസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ്***[12] എന്ന കേസിൽ ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "51. സി.വി. പരീഖ് കേസിലെ വിധി വലിയ ബെഞ്ച് പുറപ്പെടുവിച്ചതും അതിനാൽ കീഴ്വഴക്കവും ആയതിനാൽ, ശിയോരതൻ അഗർവാൾ കേസിലെ വിധി അതിന്റെ അനുപാതത്തിന് വിരുദ്ധമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു എന്ന് ഈ കോടതി നേരത്തെ തന്നെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. മേൽ സൂചിപ്പിച്ച യുക്തിയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, അനിൽ ഹാഡ കേസിലെ വിധി, കമ്പനിയെ കക്ഷി ചേർക്കാതെ ഡയറക്ടറെയോ മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥനെയോ പ്രോസിക്യൂട്ട് ചെയ്യാമെന്ന് പറയുന്നിടത്തോളം കാലം, ശരിയായ നിയമമല്ല സ്ഥാപിക്കുന്നതെന്ന് കണക്കാക്കേണ്ടതുണ്ട്. നിയമപരമായ ചില തടസ്സങ്ങൾ നിലനിൽക്കുകയും, നിയമം അസാധ്യമായതിനെ നിർബന്ധിക്കുന്നില്ല എന്ന തത്വം ആകർഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ, വിഷയം മറ്റൊരു തലത്തിലായിരിക്കുമെന്ന് എടുത്തുപറയേണ്ടതില്ല.
>
> xx xx xx
>
> 59. ഈ കോടതിയുടെ മേൽ പ്രസ്താവിച്ച വിശകലനത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141 പ്രകാരം പ്രോസിക്യൂഷൻ നിലനിർത്തുന്നതിന്, കമ്പനിയെ ഒരു പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കുന്നത് അനിവാര്യമാണ് എന്ന നിർബന്ധിത നിഗമനത്തിൽ ഈ കോടതി എത്തിച്ചേരുന്നു. നിയമവ്യവസ്ഥയിൽ തന്നെ ബദൽബാധ്യത വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നതിനാൽ, മറ്റ് വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെട്ട കുറ്റവാളികളെ ഈ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരാൻ അതിന്റെ മാനദണ്ഡങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് മാത്രമേ സാധിക്കൂ. മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് വിധിച്ച സി.വി. പരീഖ് കേസിലെ അനുപാതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് ഈ കോടതി ഇത് പറയുന്നത്. അതുകൊണ്ട്, ശിയോരതൻ അഗർവാൾ കേസിലെ വിധി നിയമം ശരിയായി സ്ഥാപിക്കുന്നില്ല, അതിനാൽ അത് ഇപ്രകാരം അസാധുവാക്കുന്നു. അനിൽ ഹാഡ കേസിലെ വിധി, ഖണ്ഡിക 51-ൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള യോഗ്യതയോടെ അസാധുവാക്കുന്നു. മോദി ഡിസ്റ്റിലറി കേസിലെ വിധി, ഈ കോടതി ഇവിടെ വിശദീകരിച്ചതുപോലെ, അതിന്റെ സ്വന്തം വസ്തുതകളിലേക്ക് പരിമിതപ്പെടുത്തിയതായി കണക്കാക്കണം."

12 (2012) 5 SCC 661.

23. ***അനീത ഹാഡ*** (ഉപരിസൂചിതം) കേസിലെ നിയമപരമായ നിർദ്ദേശത്തെ ഈ കോടതി ***അനിൽ ഗുപ്ത v. സ്റ്റാർ ഇന്ത്യ പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡും മറ്റൊരാളും***[13] എന്ന കേസിൽ ആശ്രയിച്ചു:

> "13. നിലവിലെ കേസിൽ, 2007 ഓഗസ്റ്റ് 13-ലെ അപവദിത വിധിയിലൂടെ ഹൈക്കോടതി [വിഷനറീസ് മീഡിയ നെറ്റ്വർക്ക് v. സ്റ്റാർ ഇന്ത്യ (പി) ലിമിറ്റഡ്, ക്രിമിനൽ മിസ്. കേസ് നമ്പർ 2380, 13-8-2007-ൽ തീരുമാനിച്ചത് (ഡൽഹി)] എതിർകക്ഷി നമ്പർ 2 കമ്പനിക്കെതിരായ പരാതി നിലനിൽക്കുന്നതല്ലെന്ന് കണ്ടെത്തുകയും വിചാരണക്കോടതി കമ്പനിക്കെതിരെ പുറപ്പെടുവിച്ച സമൻസ് റദ്ദാക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ട്, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 138 വായിച്ചതിനോടൊപ്പം വകുപ്പ് 141 പ്രകാരമുള്ള നടപടികളിൽ കമ്പനി കക്ഷി അല്ലാതിരിക്കുകയും, അനിൽ ഹാഡ കേസിൽ ഹൈക്കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിയുടെ ഭാഗം ഈ കോടതിയുടെ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് അനീത ഹാഡ കേസിൽ അസാധുവാക്കുകയും ചെയ്ത സാഹചര്യത്തിൽ, അപവദിത വിധിയുടെ [വിഷനറീസ് മീഡിയ നെറ്റ്വർക്ക് v. സ്റ്റാർ ഇന്ത്യ (പി) ലിമിറ്റഡ്, 2004-ലെ ക്രിമിനൽ മിസ്. കേസ് നമ്പർ 2380, 13-8-2007-ൽ തീരുമാനിച്ചത് (ഡൽഹി)] ശേഷിക്കുന്ന ഭാഗം റദ്ദാക്കുകയല്ലാതെ ഈ കോടതിക്ക് മറ്റ് മാർഗ്ഗമില്ല. കമ്പനി ഇല്ലെങ്കിലും അപ്പീൽവാദിക്ക് എതിരായ നടപടികൾ തുടരാമെന്ന് ഹൈക്കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച വിധിയുടെ ഭാഗമാണിത്. അതനുസരിച്ച്, 2007 ഓഗസ്റ്റ് 13-ലെ ഹൈക്കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച അപവദിത വിധി [വിഷനറീസ് മീഡിയ നെറ്റ്വർക്ക് v. സ്റ്റാർ ഇന്ത്യ (പി) ലിമിറ്റഡ്, 2004-ലെ ക്രിമിനൽ മിസ്. കേസ് നമ്പർ 2380, 13-8-2007-ൽ തീരുമാനിച്ചത് (ഡൽഹി)] അപ്പീൽവാദിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഭാഗം ഈ കോടതി റദ്ദാക്കുകയും, 2001-ലെ കമ്പയിന്റ് കേസ് നമ്പർ 698 പ്രകാരമുള്ള സമൻസും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട നടപടികളും അപ്പീൽവാദിയുടെ കാര്യത്തിൽ റദ്ദാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു."

24. ***ശരദ് കുമാർ സംഗി v. സംഗീത റാണി***[14] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:

> "11. കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന കേസിൽ, പരാതിക്കാരന്റെ ആദ്യ മൊഴിയിൽ പ്രതിഫലിക്കുന്നതുപോലെ, ആരോപണങ്ങൾ കമ്പനിക്കെതിരെയാണ്. കമ്പനിയെ കക്ഷി ചേർത്തിട്ടില്ല, അതിനാൽ ആരോപണങ്ങൾ മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടറിൽ മാത്രമായി ഒതുങ്ങുന്നു. ഈ കോടതി മുമ്പ് ശ്രദ്ധിച്ചതുപോലെ, ആരോപണങ്ങൾ അവ്യക്തമാണ്, വാസ്തവത്തിൽ, പ്രധാനമായും ആരോപണങ്ങൾ കമ്പനിക്കെതിരെയാണ്. മാനേജിംഗ് ഡയറക്ടർക്കെതിരെ വ്യക്തമായ ആരോപണം ഒന്നുമില്ല. ഒരു കമ്പനിയെ പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർത്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ,

13 (2014) 10 SCC 373.

14 (2015) 12 SCC 781.

ചില നിയമങ്ങൾ പ്രകാരം ബദൽബാധ്യത ചുമത്തിയാൽ പോലും, അതിനെതിരെ യാതൊരു നടപടിയും ആരംഭിക്കാൻ കഴിയില്ല. നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെന്റ്സ് നിയമം, 1881-ന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ അനീത ഹാഡ v. ഗോഡ്ഫാദർ ട്രാവൽസ് ആൻഡ് ടൂർസ് (പി) ലിമിറ്റഡ് എന്ന കേസിൽ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്."

xx xx xx

13. കമ്പനിയെ ഒരു പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കാതിരുന്ന സാഹചര്യത്തിൽ, അത്തരമൊരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നില്ല. ഈ കാര്യം ഈ കോടതി പൂർണ്ണതയ്ക്ക് വേണ്ടി പറഞ്ഞതാണ്. അന്തിമമായ വിശകലനത്തിൽ, അപ്പീലുകാരനെതിരെ ആരംഭിച്ച ക്രിമിനൽ നടപടികൾ റദ്ദാക്കാൻ ഹൈക്കോടതി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതായിരുന്നു എന്നും, അത് ചെയ്യാത്തതിനാൽ ആ ഉത്തരവ് നിർണായകമായി പിഴവുള്ളതാണെന്നും ഈ കോടതി ഉറച്ച് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതനുസരിച്ച്, ഈ കോടതി ആ ഉത്തരവും എതിർകക്ഷി അപ്പീൽവാദിക്കെതിരെ ആരംഭിച്ച ക്രിമിനൽ നടപടികളും റദ്ദാക്കുന്നു."

25. ഈ നിയമപരമായ നിലപാട് ***ഹിമാൻഷു v. ബി. ശിവമൂർത്തിയും മറ്റൊരാളും***[15] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതി വീണ്ടും വ്യക്തമാക്കുകയും ഉറപ്പിച്ചുപറയുകയും ചെയ്തു. വിധിയിലെ പ്രസക്തമായ ഭാഗം ഇപ്രകാരമാണ്:

"6. ഹൈക്കോടതിയുടെ വിധി രണ്ട് കാരണങ്ങളാൽ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായ ബഹുമാനപ്പെട്ട അഭിഭാഷകൻ വാദിക്കുന്നത് ഇപ്രകാരമാണ്: ഒന്നാമതായി, കമ്പനിയെ പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കാതെ അപ്പീൽവാദിയെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യാൻ കഴിയില്ല. ചെക്ക് നൽകിയത് കമ്പനിയാണ്, അതിൽ ഡയറക്ടർ എന്ന നിലയിൽ ഒപ്പിട്ടത് മാത്രമാണ് അപ്പീൽവാദി. രണ്ടാമതായി, കമ്പനിക്കെതിരെ ഇപ്പോൾ പരാതിയിൽ നടപടികൾ തുടരാമെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിരീക്ഷണം തെറ്റിദ്ധാരണാജനകമാണ് എന്നും വാദിച്ചു. ബഹുമാനപ്പെട്ട അഭിഭാഷകൻ സമർപ്പിച്ചത് ഇപ്രകാരമാണ്: വകുപ്പ് 138 പ്രകാരമുള്ള കുറ്റം പൂർത്തിയാകുന്നത്, ആവശ്യപ്പെട്ടുള്ള നോട്ടീസ് നൽകുകയും നിശ്ചിത സമയപരിധിക്കുള്ളിൽ പണം നൽകുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ മാത്രമാണ്. വകുപ്പ് 138-ലെ ആവശ്യകതകൾ പാലിക്കാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, ഈ ഘട്ടത്തിൽ കമ്പനിയെ കക്ഷി ചേർക്കാനുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ നിർദ്ദേശം തെറ്റാണ് എന്നും അദ്ദേഹം ഉറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു.

7. അപ്പീൽവാദിയുടെ ആദ്യ വാദം ഇനിമേൽ ഒരു പുതിയ നിയമപരമായ വിഷയമല്ല. ഈ കോടതിയുടെ മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് പുറപ്പെടുവിച്ച അനീത ഹാഡ v. ഗോഡ്ഫാദർ

15 (2019) 3 SCC 797.

ട്രാവൽസ് & ടൂർസ് (പി) ലിമിറ്റഡ് എന്ന വിധി ഈ തർക്കവിഷയത്തെ നിയന്ത്രിക്കുന്നു. പരിഗണനയ്ക്ക് വന്ന വിഷയം ഇതായിരുന്നു: കമ്പനിയെ പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കാതെ, അതിന്റെ അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഒപ്പിട്ടയാൾക്ക് നെഗോഷ്യബിൾ ഇൻസ്ട്രുമെൻറ്സ് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 138 പ്രകാരം കുറ്റവിചാരണ നേരിടാൻ ബാധ്യതയുണ്ടോ? മൂന്ന് ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു: (SCC p. 688, ഖണ്ഡിക 58)

> "58. കർശനമായ വ്യാഖ്യാന തത്വം പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ, മറ്റുള്ളവരുടെ ബദൽബാധ്യത ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നതിന്, കമ്പനി കുറ്റം ചെയ്യുക എന്നത് ഒരു വ്യക്തമായ മുൻവ്യവസ്ഥയാണ് എന്ന് ഈ കോടതി ഉറച്ച് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ട്, വകുപ്പിൽ കാണുന്ന "കമ്പനിയോടൊപ്പം" എന്ന പദങ്ങൾ, കമ്പനിക്കെതിരെ കുറ്റവിചാരണ നടത്താൻ കഴിയുമ്പോൾ മാത്രമേ, പരാതിയിലെ ആരോപണങ്ങൾക്കും അവ തെളിയിക്കുന്നതിനും വിധേയമായി, മറ്റ് വിഭാഗങ്ങളിൽ പരാമർശിച്ചിട്ടുള്ള വ്യക്തികൾക്ക് കുറ്റത്തിന് ബദൽ ബാധ്യത ഉണ്ടാകൂ എന്ന് സന്ദേഹത്തിന് ഇടയില്ലാത്ത വിധം വ്യക്തമാക്കുന്നു. കമ്പനി ഒരു നിയമപരമായ വ്യക്തിയാണ് എന്നും അതിന് അതിൻറേതായ മാന്യതയുണ്ട് എന്നും ഒരാൾക്ക് അറിവില്ലാതിരിക്കാൻ കഴിയില്ല. അതിനെതിരെ ഒരു കണ്ടെത്തൽ രേഖപ്പെടുത്തിയാൽ, അതിന്റെ പ്രശസ്തിക്ക് കോട്ടം ഉണ്ടാക്കും. ഒരു ഡയറക്ടറെ പ്രതിയാക്കുമ്പോൾ കോർപ്പറേറ്റ് പ്രശസ്തിക്ക് ദോഷം വരുന്ന സാഹചര്യങ്ങളും ഉണ്ടാകാം."

സമാനമായ രീതിയിൽ, കോടതി വീണ്ടും ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു: (SCC p. 688, ഖണ്ഡിക 59)

> "59. ഈ കോടതിയുടെ മേൽ പ്രസ്താവിച്ച വിശകലനത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141 പ്രകാരം പ്രോസിക്യൂഷൻ നിലനിർത്തുന്നതിന്, കമ്പനിയെ ഒരു പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കുന്നത് അനിവാര്യമാണ് എന്ന നിർബന്ധിത നിഗമനത്തിൽ ഞങ്ങൾ എത്തിച്ചേരുന്നു. നിയമവ്യവസ്ഥയിൽ തന്നെ ബദൽ ബാധ്യത വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരിക്കുന്നതിനാൽ, മറ്റ് വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെട്ട കുറ്റവാളികളെ ഈ പരിധിയിൽ കൊണ്ടുവരാൻ അതിന്റെ മാനദണ്ഡങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് മാത്രമേ സാധിക്കൂ."

xx xx xx

12. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141-ലെ വ്യവസ്ഥകൾ അനുശാസിക്കുന്നത്: വകുപ്പ് 138 പ്രകാരം കുറ്റം ചെയ്യുന്ന വ്യക്തി ഒരു കമ്പനി ആണെങ്കിൽ, കുറ്റം നടന്ന സമയത്ത് കമ്പനിയുടെ ബിസിനസ്സ് നടത്തുന്നതിന് അതിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുകയും കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ളവനുമായ ഓരോ വ്യക്തിയും, കമ്പനിയോടൊപ്പം തന്നെ, കുറ്റത്തിന്

കുറ്റക്കാരനായി കണക്കാക്കുകയും അവർക്കെതിരെ നിയമനടപടി സ്വീകരിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥരായിരിക്കുകയും അതിനനുസരിച്ച് ശിക്ഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും.

13. കമ്പനിയെ പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, അപ്പീൽവാദിക്ക് എതിരായ പരാതി നിലനിൽക്കുന്നതല്ല. അപ്പീൽവാദി കമ്പനിയുടെ ഡയറക്ടർ എന്ന നിലയിലും അതിനുവേണ്ടിയും അതിന്റെ പേരിലുമാണ് ചെക്കിൽ ഒപ്പിട്ടത്. മാത്രമല്ല, വകുപ്പ് 138-ലെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കാതെയും കമ്പനിക്ക് ആവശ്യപ്പെട്ടുള്ള നോട്ടീസ് നൽകാതെയും, കമ്പനിയെ ഇപ്പോൾ പ്രതിയായി കക്ഷി ചേർക്കാമെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ കണ്ടെത്തൽ തെറ്റാണ്."

26. ***അനീത ഹാഡ*** (ഉപരിസൂചിതം) കേസിൽ സ്ഥാപിച്ച സമാനമായ നിയമപരമായ നിർദ്ദേശം പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ട്, ഈ കോടതി ***ഹിന്ദുസ്ഥാൻ യൂണിലിവർ ലിമിറ്റഡ് v. മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം***[16] എന്ന കേസിൽ, 1954-ലെ ഭക്ഷ്യവസ്തുക്കളിലെ മായം ചേർക്കൽ തടയൽ നിയമത്തിലെ സമാന വ്യവസ്ഥ പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ട് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

"23. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 17-ന്റെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഖണ്ഡം (എ) പ്രകാരം, ബിസിനസ്സ് നടത്തിപ്പിന്റെ ചുമതലയുള്ളതും അതിന് കമ്പനിയോട് ഉത്തരവാദിത്തപ്പെട്ടതുമായ നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയെ കുറ്റക്കാരനാക്കുന്നു. കൂടാതെ, നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 17-ന്റെ ഉപവകുപ്പ് (1)-ലെ ഖണ്ഡം (ബി) പ്രകാരമുള്ള കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്ക് കമ്പനിയും കുറ്റക്കാരനാവുന്നു അതുകൊണ്ട്, എൻ.ഐ. നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 141 ഉം, കമ്പനിയെയും നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയെയും കുറ്റകൃത്യങ്ങൾക്ക് കുറ്റക്കാരായി കണക്കാക്കുകയും തുടർനടപടികൾക്കും ശിക്ഷകൾക്കും വിധേയമാക്കുകയും ചെയ്യുന്ന നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 17 ഉം തമ്മിൽ കാര്യമായ വ്യത്യാസമില്ല. ഖണ്ഡങ്ങൾ (എ) യും (ബി) യും ഒന്നിന് പകരമുള്ളതല്ല, മറിച്ച് സംയോജിതമാണ്. അതിനാൽ, കമ്പനിയുടെ അഭാവത്തിൽ, നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയെ ശിക്ഷിക്കാൻ കഴിയില്ല, തിരിച്ചും. കമ്പനിയെ വിചാരണക്കോടതി ശിക്ഷിക്കാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, ഹൈക്കോടതിക്ക് ആ വിധി വീണ്ടും പരിശോധിക്കാനുള്ള അധികാരം, കഴിഞ്ഞ 30 വർഷത്തിലധികമായി വിചാരണ നേരിടുന്ന അപ്പീലുകാരനായ/നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിക്ക് അനീതിപരമായിരിക്കും എന്ന് ഈ കോടതി കണ്ടെത്തുന്നു. അതിനാൽ, വിചാരണക്കോടതിയിൽ സംഭവിച്ച ന്യൂനത നികത്തുന്നതിനായി കേസ് വീണ്ടും അങ്ങോട്ട് അയക്കാനുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് ശരിയായ ഒരു നടപടിയല്ല. കാരണം, കമ്പനിയെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിൽ വിചാരണക്കോടതി വരുത്തിയ പരാജയം, നാമനിർദ്ദേശം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യക്തിയുടെ മുഴുവൻ ശിക്ഷാവിധിയെയും അസാധുവാക്കുന്നു."

16 (2020) 10 SCC 751.

27. മുകളിൽ നൽകിയിട്ടുള്ള അനുപാതം അനുസരിച്ച് ഒരു കമ്പനി ഒരു നിയമപരമായ വ്യക്തിയായതിനാൽ അതിനെ തടവിലാക്കാൻ കഴിയില്ല, എന്നാൽ പിഴ ചുമത്താൻ സാധിക്കും, അത് തന്നെ ഒരു ശിക്ഷയാണ്. ഓരോ ശിക്ഷയ്ക്കും പ്രതികൂല ഫലങ്ങളുണ്ട്, അതിനാൽ കമ്പനിക്കെതിരായ നിയമനടപടികൾ നിർബന്ധമാണ്. ഒരുപക്ഷേ, കമ്പനി നിലവിലില്ലാത്തപ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ നിയമപരമായ ഒരു തടസ്സം കാരണം കമ്പനിക്കെതിരെ കേസെടുക്കാൻ സാധിക്കാത്തപ്പോഴോ മാത്രമാണ് ഇതിന് അപവാദങ്ങൾ വരുന്നത്. എന്നിരുന്നാലും, അത്തരം അപവാദങ്ങൾ ഈ കേസിൽ അപ്രസക്തമാണ്. അതിനാൽ, ഈ കാരണംകൊണ്ടും നിലവിലെ പ്രോസിക്യൂഷൻ പരാജയപ്പെടും.

28. ഈ കോടതി ശ്രദ്ധ ആവശ്യമായ മറ്റൊരു പ്രധാനവശം കൂടിയുണ്ട്. പരാതിയുടെ ഉള്ളടക്കം ഈ കോടതി വിശദമായി രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്, അത് പ്രകാരം 'ജോലിസ്ഥലം' എന്നറിയപ്പെടുന്ന, അതായത് സാഗർ ജില്ലയിലെ സിവിൽ ലൈൻസിലുള്ള കോമൾ ചന്ദ് പെട്രോൾ പമ്പിലെ എ.എസ്.ടി.-യിലുള്ള എസ്.ബി.ഐ.യുടെ എ.ടി.എം.-ൽ ചില നോട്ടീസുകൾ പ്രദർശിപ്പിക്കാതിരിക്കുകയും ചില രജിസ്റ്ററുകളും ഫോമുകളും സൂക്ഷിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്ത ലംഘനങ്ങളെയാണ് പരാമർശിക്കുന്നത്. 2014 ഏപ്രിൽ 02-ന് മെസ്സേഴ്സ് റൈറ്റർ സേഫ്ഗാർഡ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡിന്റെ അംഗീകൃത ഒപ്പുകാരൻ നൽകിയ ഒരു ചെറിയ മറുപടിയുടെ രൂപത്തിലുള്ള കാരണം കാണിക്കൽ-ഒപ്പം-പാലന നോട്ടീസിനുള്ള പ്രതികരണം, ആ വസ്തുത അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട് എങ്കിലും, പരാതിയിൽ പ്രത്യേകം പരാമർശിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഈ ചെറിയ മറുപടിയിൽ കമ്പനി എ.ടി.എം. പരിപാലിക്കുകയോ അവിടെ ജോലി ചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നില്ലെന്നും, എ.ടി.എം. സൈറ്റ് ബന്ധപ്പെട്ട ബാങ്കുകളാണ് കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതെന്നും, അതിനാൽ ആരോപിക്കപ്പെടുന്ന ലംഘനങ്ങൾ തങ്ങൾക്ക് ബാധകമല്ലെന്നും പറയുന്നു. പരാതിയിൽ, എന്തുകൊണ്ടാണ് ആ മറുപടി അപര്യാപ്തമായതെന്ന് പറയുന്നില്ല. മാത്രമല്ല, ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടുന്ന ആ സ്ഥലത്ത് പാലനം നിർബന്ധമാക്കുന്ന രീതിയിൽ, സ്റ്റേറ്റ് ബാങ്ക് ഓഫ് ഇന്ത്യയുടെ (എസ്.ബി.ഐ.) എ.ടി.എം. സൈറ്റിൽ കമ്പനിയുടെ തൊഴിലാളികളുടെ പ്രവർത്തന സ്വഭാവം എന്തായിരുന്നു, അവരുടെ പങ്കാളിത്തം എത്രത്തോളമുണ്ടായിരുന്നു എന്ന് ചുരുക്കത്തിൽ പോലും സൂചിപ്പിക്കുന്നില്ല. ഈ കോടതി മെറിറ്റിനെക്കുറിച്ച് വിധി പറയുന്നില്ല, എങ്കിലും ഈ വശങ്ങളെക്കുറിച്ച് പരാതി ശൂന്യവും നിശ്ശബ്ദവുമാണ് എന്ന് എടുത്തു കാണിക്കുകയും, കുറ്റവിചാരണ ആരംഭിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് അധികാരികൾ വസ്തുതാപരമായ പശ്ചാത്തലത്തിൽ നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകൾ പരിഗണിച്ചിരുന്നോ എന്ന് ചോദ്യം ചെയ്യുകയുമാണ്.

29. നിയമങ്ങൾ പാലിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്താൻ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള അധികാരികൾക്ക് പലപ്പോഴും നിയമലംഘനം തടയുന്നതിനും അനുസരണം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനും കഠിനമായ, ശിക്ഷാനടപടികൾ ഉൾപ്പെടെ സ്വീകരിക്കാൻ അധികാരമുണ്ട്. ഈ നിയമം, തൊഴിലാളികൾക്ക് കുറഞ്ഞ വേതനം ലഭിക്കാനുള്ള അടിസ്ഥാനപരമായ അവകാശം സംരക്ഷിക്കുന്ന

ഒരു പ്രയോജനകരമായ നിയമനിർമ്മാണമായതുകൊണ്ട്, ഈ നിയമത്തിലെ ചട്ടങ്ങൾ അനുസരിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയെക്കുറിച്ച് ഒരു തർക്കവുമുണ്ടാകില്ല. തൊഴിലാളികളെ അവരുടെ അവകാശങ്ങളെക്കുറിച്ച് ബോധവാന്മാരാക്കാനും, ഹാജരില്ലായ്മ, അധിക സമയത്തെ വേതനം, കിഴിവുകൾ തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളിൽ അനാവശ്യ തർക്കങ്ങളോ ആരോപണങ്ങളോ ഇല്ലാതെ നിയമപ്രകാരം അവർക്ക് ലഭിക്കേണ്ട വേതനം കൃത്യമായി ലഭിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്താനും ഈ നിയമപുസ്തകം ശ്രദ്ധിക്കുന്നു.

30. അതേസമയം, കുറ്റവിചാരണ ആരംഭിക്കുന്നത് പ്രതികളായി പേര് ചേർക്കപ്പെട്ട വ്യക്തികൾക്ക് ദോഷകരവും കഠിനവുമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നു. ***ഡയറക്ടറേറ്റ് ഓഫ് റെവന്യൂവും മറ്റൊരാളും v. മുഹമ്മദ് നിസാർ ഹോളി*** [17]എന്ന കേസിൽ, മതിയായ കാരണങ്ങളില്ലാതെ ശല്യപ്പെടുത്താതിരിക്കാനുള്ള അവകാശം ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 21-ൽ അന്തർലീനമായ അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങളിൽ ഒന്നായി ഈ കോടതി വ്യക്തമായി അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട്, നിയമം നടപ്പിലാക്കാനുള്ള അധികാരവും പൗരന്മാരെ അനീതിയിൽ നിന്നും ഉപദ്രവത്തിൽ നിന്നും സംരക്ഷിക്കേണ്ട ആവശ്യകതയും തമ്മിലുള്ള സന്തുലിതാവസ്ഥ തീർച്ചയായും നിലനിർത്തണം. നേരത്തെ, മെസ്സേഴ്സ് ഹിന്ദുസ്ഥാൻ സ്റ്റീൽ ലിമിറ്റഡ് v. ഒറിസ്സ സംസ്ഥാനം[18] എന്ന കേസിൽ, അധികാരികൾ ശിക്ഷാ വ്യവസ്ഥകൾ യാന്ത്രികമായ രീതിയിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതിന്റെ വശങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഈ കോടതി ഇങ്ങനെ നിരീക്ഷിക്കുകയുണ്ടായി:

> "8. നിയമം അനുസരിച്ച്, ഒരു ഡീലറായി രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ പിഴ ചുമത്താവുന്നതാണ് — നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9(1) വകുപ്പ് 25(1)(എ) എന്നിവ ചേർത്ത് വായിക്കുക. എന്നാൽ, ഒരു ഡീലറായി രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുന്നതിൽ വീഴ്ച വരുത്തി എന്ന് തെളിയിച്ചതുകൊണ്ട് മാത്രം പിഴ അടയ്ക്കേണ്ട ബാധ്യത ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ഒരു നിയമപരമായ ബാധ്യത നിറവേറ്റുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടതിന് പിഴ ചുമത്തുന്ന ഉത്തരവ് ഒരു ക്വാസി-ക്രിമിനൽ നടപടിക്രമത്തിന്റെ ഫലമാണ്. ആയതിനാൽ, ബാധ്യതപ്പെട്ട കക്ഷി നിയമത്തെ മനഃപൂർവം ധിക്കരിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അനുസരണക്കേടോ സത്യസന്ധതയില്ലായ്മയോ കാണിക്കുന്ന കുറ്റകരമായ പെരുമാറ്റം പ്രകടിപ്പിക്കുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ തങ്ങളുടെ ബാധ്യതയെ ബോധപൂർവം അവഗണിക്കുകയോ ചെയ്യുന്ന പക്ഷമല്ലാതെ സാധാരണയായി പിഴ ചുമത്താൻ പാടില്ല. പിഴ ചുമത്തുന്നത് നിയമപരമായി ചെയ്യാൻ കഴിയുന്നതുകൊണ്ട് മാത്രം പിഴ ചുമത്താൻ പാടില്ല. ഒരു നിയമപരമായ ബാധ്യത നിറവേറ്റുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടതിന് പിഴ ചുമത്തേണ്ടതുണ്ടോ എന്നത്, നീതിന്യായപരമായി വിനിയോഗിക്കേണ്ടതും ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളും

17 2008 (2) SCC 370.

18 1969 (2) SCC 627.

പരിഗണിക്കേണ്ടതുമായ അധികാരിയുടെ വിവേചനാധികാരമാണ്. ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ പിഴയാണ് നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതെങ്കിൽ പോലും, നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകളുടെ സാങ്കേതികമായതോ നിസ്സാരമായതോ ആയ ഒരു ലംഘനമാണ് സംഭവിച്ചതെങ്കിൽ, അല്ലെങ്കിൽ നിയമം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന രീതിയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ തനിക്ക് ബാധ്യതയില്ല എന്ന സദുദ്ദേശ്യത്തോടെയുള്ള ഒരു വിശ്വാസത്തിൽ നിന്നാണ് ലംഘനം ഉണ്ടായതെങ്കിൽ, പിഴ ചുമത്താൻ യോഗ്യതയുള്ള അധികാരിക്ക് പിഴ ചുമത്താതെ ഇരിക്കുന്നതിൽ ന്യായീകരണമുണ്ട്. കമ്പനിയെ ഒരു ഡീലറായി രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടതിന്റെ പേരിൽ കമ്പനിയുടെ കാര്യങ്ങളുടെ ചുമതലയുള്ളവർ, കമ്പനി ഒരു ഡീലർ അല്ല എന്ന സത്യസന്ധമായതും ആത്മാർത്ഥവുമായ വിശ്വാസത്തിലാണ് പ്രവർത്തിച്ചത്. അവർക്ക് തെറ്റുപറ്റി എന്ന് സമ്മതിച്ചാൽ പോലും, പിഴ ചുമത്തേണ്ട സാഹചര്യം ഇവിടെയില്ല."

ഏകദേശം എല്ലാ നിയമങ്ങളും നിയമം നടപ്പിലാക്കാനും ശിക്ഷിക്കാനും ഉള്ള നടപടീപരമായ അധികാരം നൽകുന്നുണ്ട്. ഈ അധികാരം ഓരോ കേസിലും സ്ഥിരമായി വിനിയോഗിക്കേണ്ടതുണ്ടെങ്കിലും, ഓരോ വ്യക്തിഗത കേസിലെയും വസ്തുതകൾക്ക് അനുസൃതമായി മാറ്റങ്ങൾ വരുത്തേണ്ടതുണ്ട്[19]. ***ഹിന്ദുസ്ഥാൻ സ്റ്റീൽ ലിമിറ്റഡ്*** (ഉപരിസൂചിതം) എന്ന കേസിലെ ഈ ഭാഗം ഒരു നിയമം എടുത്തു കാണിക്കുന്നു: സാങ്കേതികമായ, നിസ്സാരമായ ലംഘനങ്ങൾ, ആത്മാർത്ഥവും സത്യസന്ധവുമായ വിശ്വാസം എന്നിവയുള്ള കേസുകളിൽ, പ്രോസിക്യൂഷൻ ഏജൻസികളിൽ നിക്ഷിപ്തമായ വിവേചനാധികാരം, വിവേകത്തോടെയുള്ള കർത്തവ്യബോധത്താൽ ഇഴചേർന്നിരിക്കുന്നു; എന്നാൽ വഞ്ചനാപരവും അസത്യവുമായ പെരുമാറ്റങ്ങളിൽ ഈ അധികാരം കർശനമായും വിട്ടുവീഴ്ചയില്ലാത്തതുമായിരിക്കണം. ചില സമയങ്ങളിൽ, ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന മാറ്റങ്ങളെയും സങ്കീർണ്ണതകളെയും കണക്കിലെടുത്ത് വിശാലമായ പരിധി നൽകുന്നതിനും, ഒഴിവാക്കലുകൾ തടയുന്നതിനും, കൗശലങ്ങൾ പരിശോധിക്കുന്നതിനുമായി നിയമ വ്യവസ്ഥകൾ വളരെ വിശദമായി എഴുതപ്പെടാറുണ്ട്. എന്നിരുന്നാലും, നിയമ വ്യവസ്ഥയുടെ അർത്ഥം അമൂർത്തമായി നിർണ്ണയിക്കപ്പെടുന്നില്ല, മറിച്ച് കേസിലെ പ്രസക്തമായ വസ്തുതകളിൽ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ മാത്രമാണ് അത് വ്യക്തമാകുന്നത്.[20] അതുകൊണ്ട്, അധികാരികളിൽ നിക്ഷിപ്തമായ വിവേചനാധികാരം, വിചിത്രമോ, മുൻകൂട്ടി കാണാത്തതോ, യുക്തിരഹിതമോ ആയ ഫലങ്ങൾ ഒഴിവാക്കി, ന്യായമായും വിവേകത്തോടെയും പ്രയോഗിക്കേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്. നിയമനിർമ്മാതാക്കൾ അസ്വാഭാവികമോ

19 *സെക്രട്ടറി ഓഫ് സ്റ്റേറ്റ് ഫോർ വർക്ക് ആൻഡ് പെൻഷൻസ്* v ബി [2005] EWCA Civ 929, ഖണ്ഡിക [43]

20 കാണുക – ബെന്നിയോൺ ഓൺ സ്റ്റാറ്റ്യൂട്ടറി ഇന്റർപ്രെട്ടേഷൻ, ആറാം പതിപ്പ്, ഭാഗം VI-ൽ പേജ് 371.

നടപ്പിലാക്കാൻ കഴിയാത്തതോ ആയ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ മുൻകൂട്ടി കണ്ടിട്ടില്ല എന്ന് അനുമാനിക്കുന്നതിനാൽ, നിയമത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യവും ലക്ഷ്യവും ഈ വിവേചനാധികാരത്തിന്റെ പ്രയോഗത്തിന് വഴികാട്ടിയാകണം. അടിസ്ഥാനപരമായി നിയമം അനുസരിക്കുന്ന, എന്നാൽ അറിയാതെ വീഴ്ച വരുത്തിയ ഒരാളെ ലക്ഷ്യമിടാനും ശിക്ഷിക്കാനുമായിരിക്കരുത് ഉദ്ദേശ്യം.

31. സമൻസ് ഉത്തരവിന്റെ പ്രാധാന്യം കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, കുറ്റവിചാരണ ആരംഭിക്കുന്നതും പ്രതിയെ വിചാരണ നേരിടാൻ വിളിച്ചുവരുത്തുന്നതും ഗുരുതരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഈ കോടതിയുടെ നിരവധി വിധികൾ ഊന്നിപ്പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്[21]. സാമ്പത്തിക നഷ്ടം മുതൽ സമൂഹത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന അവഹേളനവും ദുഷ്പേരും വരെ ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. പ്രതിരോധത്തിനായി സമയം, പ്രയത്നം എന്നിവ തുടക്കേണ്ടിയും വരുന്നു, ഒപ്പം അനിശ്ചിതത്വത്തിന്റെ ഉത്കണ്ഠയും ഉണ്ടാക്കുന്നു. ക്രിമിനൽ നിയമം കേവലം സംശയത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, അല്ലെങ്കിൽ നിയമലംഘനം സംശയകരമാകുമ്പോൾ, സാധാരണ നടപടി എന്ന നിലയിൽ അല്ലെങ്കിൽ മതിയായതും ആവശ്യമായതുമായ വസ്തുതാപരമായ അന്വേഷണമില്ലാതെ ചലിപ്പിക്കരുത്. ഉത്തരവാദിത്തത്തോടെ മുന്നോട്ട് പോകാനും ശരിയായതും കൃത്യവുമായ വസ്തുതകൾ ഉറപ്പുവരുത്താനും പൊതു ഉദ്യോഗസ്ഥന് കടമയും ഉത്തരവാദിത്തവുമുണ്ട്. നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകളെക്കുറിച്ച് വേണ്ടത്ര അറിവില്ലാതെയും അവയുടെ പ്രയോഗത്തെക്കുറിച്ച് സമഗ്രമായ ബോധമില്ലാതെയും നിയമം നടപ്പിലാക്കുന്നത് നിരപരാധിയായ ഒരാളെ കുറ്റവിചാരണ ചെയ്യുന്നതിൽ കലാശിച്ചേക്കാം.

32. കൂടാതെ, കോടതിയുടെ കടമ, യാന്ത്രികമായും പതിവ് രീതിയിലും പ്രതികൾക്ക് സമൻസ് അയക്കാതിരിക്കുക എന്നതാണ്. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ, 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടത്തിലെ അധ്യായം XV-ൽ ഒരു വിശദമായ നടപടിക്രമം രൂപപ്പെടുത്തിയതിന്റെ മുഴുവൻ ലക്ഷ്യവും പരാജയപ്പെടും. 1973-ലെ ക്രിമിനൽ നടപടി ചട്ടത്തിലെ വകുപ്പ് 200-ന്റെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം, ഒരു പൊതു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ തന്റെ ഔദ്യോഗിക ചുമതലകൾ നിർവഹിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഒരു സ്വകാര്യ പരാതി ഫയൽ ചെയ്യുമ്പോൾ, സമൻസ് അയക്കുന്നതിന് മുമ്പുള്ള തെളിവുകൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിച്ചേക്കാം. എന്നിരുന്നാലും, ഉന്നയിക്കപ്പെട്ട ആരോപണങ്ങളുടെയും തെളിവുകളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ, കേസെടുക്കുന്നതിനും പ്രതിയെ വിളിച്ചുവരുത്തുന്നതിനും മതിയായ തെളിവുകൾ പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ ഉണ്ടോ എന്ന് മജിസ്ട്രേറ്റ് ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം മനസ്സിലാക്കേണ്ടത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കടമയാണ്. ***നാഷണൽ സ്മാൾ ഇൻഡസ്ട്രീസ് കോർപ്പറേഷൻ***

---

21 കാണുക - *പെപ്സി ഫുഡ്സ് ലിമിറ്റഡും മറ്റൊരാളും v. സ്പെഷ്യൽ ജുഡീഷ്യൽ മജിസ്ട്രേറ്റും മറ്റുള്ളവരും*, (1998) 5 SCC 749; *ജി.എച്ച്.സി.എൽ. എംപ്ലോയീസ് സ്റ്റോക്ക് ഓപ്ഷൻ ട്രസ്റ്റ് v. ഇന്ത്യൻ ഇൻഫോലൈൻ ലിമിറ്റഡും മറ്റുള്ളവരും*, (2013) 4 SCC 505; *കൃഷ്ണ ലാൽ ചൗളയും മറ്റുള്ളവരും v. ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനവും മറ്റൊരാളും*, (2021) 5 SCC 435.

ലിമിറ്റഡ് v. സ്റ്റേറ്റ് (എൻ.സി.ടി. ഓഫ് ഡൽഹി) മറ്റുള്ളവരും[22] എന്ന കേസിൽ ഈ ഒഴിവാക്കലിന് പിന്നിലെ യുക്തി ഈ കോടതി വിശദീകരിച്ചു:

> "12. വകുപ്പ് 200-ന്റെ ഉദ്ദേശ്യം, പരാതിക്കാരനെയും സാക്ഷികളെയും വിസ്തരിക്കുന്നത് വഴി പ്രതികൾക്കെതിരെ തുടർനടപടികൾ സ്വീകരിക്കാൻ മതിയായ കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടോ എന്ന് കണ്ടെത്തുക, കൂടാതെ തെറ്റായതോ, ഉപദ്രവകരമായതോ, അല്ലെങ്കിൽ പ്രതികളായി ചേർക്കപ്പെട്ട വ്യക്തികളെ പീഡിപ്പിക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതോ ആയ പരാതികളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ സമൻസ് (process) പുറപ്പെടുവിക്കുന്നത് തടയുക എന്നതാണ്. (നിർമ്മൽജിത് സിംഗ് ഹൂൺ വേഴ്സസ് സ്റ്റേറ്റ് ഓഫ് വെസ്റ്റ് ബംഗാൾ കാണുക.) പരാതിക്കാരൻ ഒരു പൊതു ഉദ്യോഗസ്ഥനോ കോടതിയോ ആണെങ്കിൽ, വകുപ്പ് 200-ന്റെ പരിമിതവ്യവസ്ഥ (എ) പ്രകാരം, പരാതി ഉത്തരവാദിത്തത്തോടെയും സദുദ്ദേശ്യത്തോടെയും ആണ് നൽകിയിട്ടുള്ളതെന്നും, തെറ്റായതോ ഉപദ്രവകരമായതോ അല്ല എന്നും ഒരു നിയമപരമായ അനുമാനം ഉയരുന്നു. അത്തരത്തിലുള്ള ഈ വ്യംഗ്യമായ അനുമാനം കാരണം, പരാതിക്കാരൻ ഒരു പൊതു ഉദ്യോഗസ്ഥനാണെങ്കിൽ, സമൻസ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിന് മുമ്പ് പരാതിക്കാരനെയും സാക്ഷികളെയും വിസ്തരിക്കുന്നതിൽ നിന്ന് നിയമം ഒഴിവാക്കുന്നു."

സമൻസുകൾക്ക് കാരണമാകുന്ന നടപടിക്രമം പുറപ്പെടുവിക്കൽ എന്നത് നിയമപരമായ വിശ്രുദ്ധിയും നിയമപരമായ ഔചിത്യത്തിന്റെ വാശാനവും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരു നീതിന്യായ പ്രക്രിയയാണ്.

33. തൽഫലമായി, മുകളിൽ പറഞ്ഞ കാരണങ്ങളാൽ, ഞങ്ങൾ ഈ അപ്പീൽ അനുവദിക്കുകയും നിലവിലെ അപ്പീൽവാദിക്കെതിരായ സമൻസ് ഉത്തരവും നടപടികളും റദ്ദാക്കുകയും ചെയ്യും.

34. പ്രതി നമ്പർ 2 ആയ വിനോദ് സിംഗിനും ഈ ഉത്തരവിന്റെ ആനുകൂല്യം ലഭിക്കാൻ അർഹതയുണ്ട്. അതനുസരിച്ച്, പ്രതി നമ്പർ 2, അതായത് വിനോദ് സിംഗിനെതിരെ ആരംഭിച്ച നടപടികളും റദ്ദാക്കപ്പെടുന്നു.

ദേവിക ഗുജ്റാൾ — അപ്പീൽ അനുവദിച്ചു.

22 (2009) 1 SCC 407.